

ΚΥΡΙΑΚΗ
3
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΣ ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Ίδιοκτήτης και Διευθυντής: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΠΟΡΤΟΛΗΣ

Διευθυντής Τυπογραφείου: ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΜΠΟΡΤΟΛΗΣ

ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΣ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ

ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΜΑΣ Ι. Ε. ΜΠΟΡΤΟΛΗΣ

Όταν ο Όρλωφ εκήρυξε την Έπανάσταση στη Πελοπόννησο και εξήγειρε την Μάχη εναντίον του βερβάρου κατακτητού, ένα άλλο παλληκάρι, ο Ιωάννης Δασκαλογιάννης, άναπτε την εθνικήν φλόγα στις νεκρωμένες καρδιές των Κρητών.

Ο Ιωάννης Δασκαλογιάννης, ο «Τσελεπής», όπως είναι γνωστός από την παράδοση για την εξαιρετική του δημοφιλία, είναι γνήσιο Κρητικόπουλο. Η καταγωγή του ανάγεται από την οικογένεια των Βλάχων της Ανατολικής των Σφακιών.

Ήταν πάρα πολλά τα χαρίσματα του Τσελεπή. Η παράδοση φέρει τον Δασκαλογιάννη, ως τον κατ'εξοχή Έθνικόν ήρωα της Κρήτης, ως τον πρωτομάρτυρα των επαναστάσεων και ως τον αντιπροσωπευτικώτερον τύπον του άρματωλού των Κρητικών βουνών. Η ανδρεία του, ή καρτερικότης και ευφυχία του ήταν χαρίσματα, που ή άρετή του Τσελεπή τὰ πρόσφερε για την ελευθερία της δουλωμένης πατρίδος του.

Ο Δασκαλογιάννης είχε μεταβή στην Ρωσία και μυήθηκε στα σχέδια της αυτοκρατορίας Αικατερίνης Β', που ώνειρεύτηκε την διάλυση του Όθωμανικού Κράτους.

Κι' όταν γύρισε στη Κρήτη, ούναξε στο Πρόσγιαλο τους προκρίτους Σφακιανούς και με ώραία λόγια ξύπνησε τὰ οδυσμένα Έθνικά ιδεώδη. Δέν άργησε να συγκεντρώση ύπολογοίσιμα ένοπλα σώματα, με τὰ όποια εισέβαλε στις Δυτικές επαρχίες του νησιού και έδιωξε τις όθωμανικές φρουρές και τους όθωμανούς κατοίκους προς τις πόλεις.

Οι Τούρκοι δικαιολογημένα έβλεπαν στο πρόσωπο του Τσελεπή ένα φοβερό αντίπαλο, που πολύ γρήγορα θα έπιβαλλόταν σ' όλην τη Κρήτη.

Ο θρυλικός «Τσελεπής»

Συμβούλια επί Συμβουλίων ένωσαν τ' ές άρχηγούς των Τούρκων και σκεπτόντουσαν περί του πρακτέου. Οι Τουρκικές φάλαγγες πυκνώθηκαν και άρχισαν να πιέζουν τον Τσελεπή.

Ήλθε ή μέρα που ο Δασκαλογιάννης με 800 διαλεχτά παλληκάρια βρέθηκε αντιμέτωπος 25.000 διοργανωμένου έχθρικού στρατού. Ακολούθησε ένας λυσσαλέος, αλλά άνισος άγώνας στη θέση Σελί του Ασκύφου. Ο Δασκαλογιάννης νικήθηκε και ο κατακτητής προχώρησε άνεόχλητος πιά στο έσωτερικό των Σφακιών. Η γυναίκα του Δασκαλογιάννη κτυπήθηκε, ο αδελφός του πιάστηκε αιχμάλωτος και οι δυό του κόρες έπεσαν στα χέρια των Τούρκων και πουλήθηκαν σκλάβες στις αγορές της Ανατολής.

Έτσι για πρώτη φορά πάτησε στα Σφακιά τὸ πόδι του βερβάρου κατακτητού. Μά και πάλι ο Δασκαλογιάννης δέν πτοήθηκε. Έξακολούθησε ν' άγωνίζεται, όσο του επέτρεπαν οι μικρές δυνάμεις, που διέθετε.

Μπορούσε όμως να εξακολουθήσει αυτό; Παρουσιαζόταν ή ανάγκη συνεννοήσεων. Και δέν δαίλιασε ο Τσελεπής να έλθει με 70

προκρίτους Σφακιανούς στο Τουρκικό στρατόπεδο για να συζητήσει τους όρους μιας έντιμου κατά τὸ δυνατόν ειρήνης.

Κι' όπως τὸ περίμεναν οι περισσότεροι απ' τους επαναστάτες, ο Πασοάς άθέτησε τις ύποσχέσεις του. Όλοι συνελήφθησαν και μεταφέρθησαν στο Ηράκλειο, την Πρωτεύουσα τότε του νησιού. Και οι μὲν προκρίτοι κλεισθήκαν στις Έννετικές φυλακές, από τις όποίες έδραπέτευσαν μετά πάροδο μιᾶς τριετίας, ο δὲ Δασκαλογιάννης υπέστη τὸ μεγαλύτερο και φρικιαστικώτερο μαρτύριο.

Στη κεντρική Πλατεία του Ηρακλείου γδάρθηκε μπροστά στα μάτια των βερβάρων μαζών.

Ο Τσελεπής πέθανε. Ο μαρτυρικός του θάνατος όμως ένέπνευε τους επαναστάτες όλης της περιόδου της δουλείας. Και από τὸ μαρτύριό του ανέπιδυσε ή ελευθερία, που σήμερα καλούμεθα να διαφυλάξουμε.

Γι' αυτό δέν μπορούμε, παρά να επαινέσωμεν την Κεντρική Έπιτροπή Έράνων, που τόσο άθόρυβα έργάσθηκε για να στήση τον ανδριάντα του εις Ηράκλειο.

ΙΩΑΝ. ΕΜΜ. ΜΠΟΡΤΟΛΗΣ

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΛΙΝΟΣ

Ο ΕΝΑΘΕΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ. Η ΚΡΗΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΦΟΒΗΤΡΟΝ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΤΗΤΟΥ

Ένα χρόνο ύστερα από την κήρυξη της Έλληνικής Έπανάστασης γεννήθηκε στο Γαβαλοχώρι Αποκόρωνου ο Κωνσταντίνος Μαλινός. Όταν ήταν παιδάκι άκμα έδειχνε μεγάλη άγάπη στα όπλα και άκουσε με εδχαρίστηση τις διηγήσεις των μεγαλύτερων του γύρω από την συντελου

καταδίωξεις των αντιπάλων του. Τούναντίον τὸ μίσος του καθημερινά μεγάλωνε. Δέν έγινε μάχη στον Αποκόρωνα και στη Μαλάξα χωρίς τον Κωνσταντίνο Μαλινό.

Στην βμβαρδισμό του Ακρωτηρίου έλαβε μέρος και διακρίθηκε. Βρισκόταν τότε στον Αποκόρωνα. Μά

Ο καπετάν Μαλινός

μήνη Έλληνική έποποιία.

Κι' όταν μεγάλωσε ο Κωνσταντίνος Μαλινός έτρεφε μέσα στην ψυχή του ένα άσπονδο μίσος εναντίον του βερβάρου κατακτητού.

Οι άρετές του δέν άργησαν να εκτιμηθούν και νέος άκμα διαλέχτηκε όπλασχηγός Γαβαλοχωρίου. Η δράσις του ήταν τέτοια που άποτελεούσε τὸ φόβητρο των Τούρκων.

Οι Τούρκοι στο πρόσωπο του Κωνσταντίνου Μαλινού έννοούσαν ένα φοβερό αντίπαλο. Η έξόντωσις του άποτελούσε τὸ ώραϊότερο όνειρο του κατακτητού. Μάλιστα δυό φορές έκαψαν τὸ σπίτι του στο Γαβαλοχώρι.

Ο Μαλινός όμως δέν πτοήθηκε από τις συνεχείς

ζεφα άκετις πολεμιστές και έπεδιβάσθησαν σε δύο Ιστιοφόρα από την Αλμυρίδα κατευθυνόμενος στο Ακρωτήρι. Έγινε όμως αντιληπτός από τον έχθρό. Κι' ένα τουρκικό πολεμικό καταδίωξε τὰ δύο Ιστιοφόρα. Περ της απειλής του έχθρικού πλοίου, τὸ ένα Ιστιοφόρο αναγκάστηκε να έπιστρέψη στην Αλμυρίδα, αυτός όμως με 50 παλληκάρια κατόρθωσε και έπέρασε στην άπέναντι ακτή.

Αργότερα, την 7 Οκτωβρίου του 1895 ο Κωνσταντίνος Μαλινός εξέλεγη εις Ασκύφου στρατιωτικός έπίπτης των στρατευμάτων της Μεταπολιτευτικής Έπιτροπής.

(Συνέχεια εις τὸν 8ον Σελίδα)

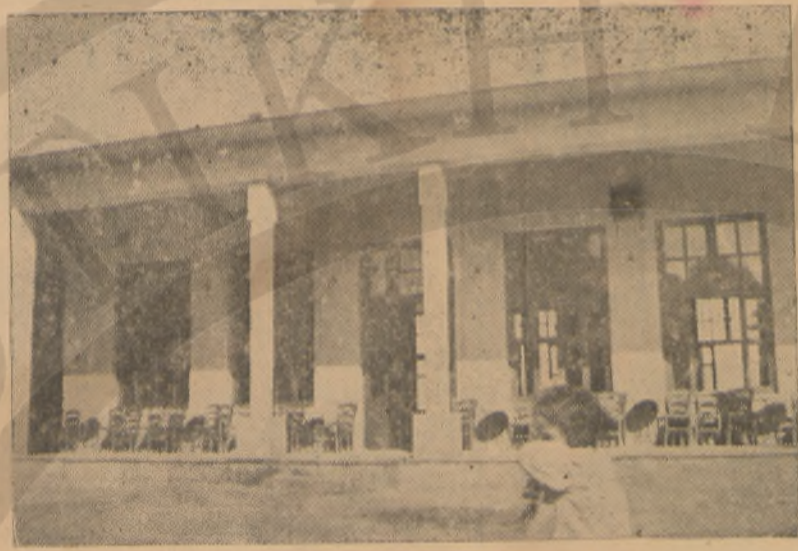
ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΓΩΝΙΕΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΚΗΠΟΥ

Ο ΚΗΠΟΣ ΞΑΝΑΖΗ ΤΙΣ ΠΑΛΗΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ ΤΟΥ. — Τ Ο ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ. — ΑΣΥΓΚΡΙΤΟ ΜΕ ΤΑ ΑΛΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΝΑ ΕΥΓΕ ΣΤΟΝ κ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ

Η ΣΥΝΤΕΛΟΥΜΕΝΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

Τὸ ἔτος 1870 φυ- ταύθηκε γιὰ πρώτη φορά ὁ Δημοτικὸς Κήπος Χανίων ἐπὶ Ρεσοῦφ Πασσᾶ. Ὁ χώρος τοῦ σημερινοῦ Κήπου ἦταν τότε μιὰ ἀπέραντη ἀμμό- δης ἔκτασις, σὴν μέ- ση τῆς ὁποίας ὑπῆρ- χε μιὰ πελώρια συ- κιά. Τὴν Κυριακή, ὁ κόσμος μαζεύεταν ἐκεῖ καὶ ἔκανε τὸν περίπατό του. Ἀπὸ τότε πέρασαν τόσα χρόνια. Πήγχαν τό- σες προσπάθειαι.

Ἐξωτερικὴ ἄποψις τοῦ Περιπτέρου

Καὶ πραγματικὰ εἶδε μέρες δόξαι ὁ Δημο- τικὸς μας Κήπος. Κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν δένδρων τοῦ εὗρισκαν εὐχά- ριστα καταφύγια κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας οἱ κάτοικοι τῶν Χανίων. Ἦταν ἐποχὴ, ποῦ ἔλας ὁ καλὸς κόσμος μαζεύεταν στὸν Κήπο. Ἐπὶ ἐλάττωμα γιὰ ἐ- τὴς τοῦ Κήπου λειτορ- γοῦσαν θερινὴ κινήματα γρά- φοι καὶ ὑπαίθρια θέατρα. Ἀλλὰ ὁ κόσμος σιγά—σιγά ἄρχισε νὰ τὸν ἐγκαταλείπη. Ζητοῦσε κατὶ τὸ καινούργιο. Καὶ ὁ Δημοτικὸς Κήπος κα-

τήνηται σὲ κακὰ χάλια. Σ' αὐτὸ συνέβαινε καὶ ἡ λειψιδρία. Τὰ ἄθλη μαρὰ θηκαν καὶ τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων κιτρίνισαν. Ἐπρεπε νὰ παρουσιασθῇ ὁ κ. Ἀνδρέας Χατζηδάκης. Ἀνήγειρε μὲ δικὰ του ἔξοδα τὸ τόσο ἐπιβλητικὸ καὶ κομ- μὴν περιπτερο. Ἦταν πάλι ξαναδόθηκε ζωὴ στὸν ἀπο- νεκρωμένον μας Κήπο. Κι τὴν ὥρα, δὲν ὑπάρχει ὁμολο- γουμένως καλὸτερο κέντρο στὰ Χανιά. Οἱ μεγάλοι ἀν- θῶνας καὶ οἱ ὠραίες βεράν- τες γαμιζοῦν κάθε μέρα ἀπὸ

ἀρκατὸ κόσμον, γιὰτὶ ἡ δια- μωνὴ μέσα σ' αὐτὲς εἶναι εὐχάριστη. Ὁ Διευθυντὴς τ. ὁ περιπτέρου κ. Χατζη- δάκης, εὐγενικὸς σὲ βαθμὸ ἀπάνταστο, ἐπιβλέπει τὴν περιτοίη τοῦ ὑπῆρξε καὶ τοῦ προσωπικοῦ. Ὅλοι οἱ πελάται τοῦ κέντρου ἔχουν νὰ κάνουν γι' αὐτὸ. Εἶναι καύχημα λοιπὸν γιὰ τὰ Χανιά ἡ ἀπόκτησις ἐνὸς τέτοιου κέντρου, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη ταίρι του. Καὶ ἀξίζει τῆς εὐγνω- μοσύνης ἄλλων μας ὁ ἱδρυτὴς του κ. Χατζηδάκης.

ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ μας, ὅπως τὸ σημερινὸν φύλ- λον τῆς «Ἐρεῦνης» ἐ- φερθεῖ εἰς ὁλοκλήρου εἰς τὸν Κρήτη Ἐθνο- μαρτυρᾶ Ἰωάννην Δα- σκαλογιάννην, τὰ ἀπο- κλυπηθῆρα τοῦ ἀνδρι- ἀντος τοῦ ὁποίου τε- λούονται σήμερον καὶ αἰσθανόμενοι τὴν ὑπο- χρέωσιν νὰ κυκλοφορή- σωμεν αὐθημερὸν καὶ ἐν Ἡρακλείῳ, τυπω- θέντες ἀπὸ τῆς χθῆς, στεροῦμεθα εἰδησο- γραφικῆς ὕλης.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τελεσησομένης εορτῆς, αἰσθανόμεθα ὑποχρέωσιν ὅπως ἐπαινέσωμεν τὰ μέ- λη τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεργ- ἔσεως ἀνδριάντος τοῦ Ἰωάννου Δασκαλογιάννη, Θεοφιλέστατον Κυδωνίας κ. Ἀγαθάγγελον Σηρουχά κη καὶ τοὺς κ. κ. Νικὸλ. Ἐγουρομάλην, Σταῦρον Χριστοδουλάκη ἀνδρέαν Πρωτοπαπαδάκη, Ἰωάν- νην Μπούχλην, Νικολ. Σεργεντάνην, οἵτινες ἔ- σχον τὴν εὐγενῆ πρωτο- βουλία νὰ δοθῇ εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἡ ιστορικὴ φυσιογνωμία τοῦ ἀθανά- του ἥρωος τῶν ἀπελευθε- ρωτικῶν ἀγώνων, ἐλάχι- στος φόρος τιμῆς διὰ τὴν

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Τοῦ κ. Ε. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ

Εἶναι γνωστὸν πόσον ἡ- το ἀνώμαλος ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τὴν 24 Ὀγούστου τοῦ 1895 συνεπέα τοῦ ἐκδηλωθέντος τότε κινήματος τῆς Μετα- πολιτευτικῆς Ἐπιτροπῆς (Σεπτέμβριος 1895).

Ἡ κατάστασις ὄλοεν καὶ ἐξετραχύνετο καθιστα- σταμένη ἐπικίνδυνος εἰς τὴν Δημοσίαν τάξιν καὶ τὴν ζω- ῆν τῶν Χριστιανῶν, ἰδίως τῶν κατοικοῦντων πλησίον τῶν Τουρκικῶν χωρίων. Πολλάκις δὲ ἐσημειοῦντο δολοφονίαι κατ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιμαχομένων στοι- χείων.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρό- νου ἐγένετο καὶ συμπλοκὴ μεταξὺ Τουρκικοῦ Στρατοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς Μετα- πολιτεύσεως (καὶ τῶν ἄλ- λων ἐπικυροῦντων) εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, εἰς διά- φορα σημεῖα καὶ μάλιστα εἰς Ἀποκόρωνα καὶ Κάμ- πους Κυδωνίας. Ἡ κατά- στασις ὠξύνετο περισσότε- ρον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1896, ὅτε ἐφθασεν εἰς τὸ κτακρόφυρον, ἐνεκα τῆς ἐπαλθοῦσης πολιορκίας τοῦ Βάμου ὑπὸ τῶν ἀπαρτι- ζόντων τὴν Μεταπολίτευ- σιν καὶ ἄλλων Κρητῶν τῶν διαφόρων χωρίων τοῦ Νο- μοῦ προσελθόντων ἐκεῖ. Τὰ πράγματα τότε εὗρισκοντο ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς καὶ ἡ Γεν. Διοίκησις καὶ οἱ Γεν. Πρόξενοι ἐσκέπτοντο, πῶς θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχουν τὴν λύσιν τῆς Πολιορκίας Βάμου καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐπιδικωμένων μεταρ- ρυθμίσεων ἐν Κρήτῃ κατ' ἐπιθυμίαν καὶ τῶν Μεγ. Δυνάμεων.

Ἐν Χανίοις ἀρχὰς Μαΐ- ου 1896 ὁ ἀναθρασμὸς τῶν κατοίκων ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων ἦτο δέξυς καὶ ἡ ἐκρηγῆς ἀνεμένετο ἀπὸ στιγ- μῆς εἰς στιγμήν.

Πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐ- περχομένης ἀγρίας ρήξεως ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Γεν. Προξένου Ν. Γεννάδη οἱ ἐν- ταῦθα παρευρεθέντες κατὰ νόμον βουλευταὶ τοῦ 1895 καὶ ὑπεδείχθη εἰς τοὺς ἐξ- αὐτῶν Χριστιανούς νὰ με- σολαβῆσασιν, ὥστε νὰ προ- ληφθῇ τὸ ἀπειλούμενον κα- κόν.

Πράγματι μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τότε βουλευ- τῶν ἐγένετο σύσκεψις καὶ ὑπεδείχθη εἰς αὐτούς, ὅπως ἐξέλθῃ εἰς Βάμον Ἐπιτρο- πὴ

μεγίστην συμβολὴν του διὰ τὴν Ἐλευθερίαν τῆς Κρήτης.

πῇ ἐξ αὐτῶν, ἵνα μεσολα- βῆσασιν παρὰ τὴν Ἐπιτρο- πὴν Μεταπολιτεύσεως καὶ λυθῇ ἡ πολιορκία Βάμου καὶ ἐπετεύχθη ἡ συνάντη- σις τῶν ὡς νομίμου Βουλῆς ἐν Χανίοις κατὰ τὰς ὅπο- δεῖξεις τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ τῆς Πόλης.

ὑπεδείχθησαν δὲ καὶ ἀνέλαβον τὴν δύσκολον ἀποστολὴν οἱ βουλευταὶ Ἄντ. Σήφακας, Ἐμμ. Μ. Παπαγιαννάκης καὶ Γ. Πα- παδόπετρος. Οὗτοι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐθεώρη- σαν καλὸν καὶ συνεννοήθη- σαν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προ- ξένου, ὁ ὁποῖος ἐπήνεσε τὴν πρᾶξιν αὐτὴν εἰπὼν ὅτι τοῦ- το ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Κυβερνήσεώς του, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Κρήτης καὶ θὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπι- δικωμένην ἐφαρμογὴν ἐν- ῶς ἂν νοκτῆς εἰς τὸ Διοι- κητήρ σι.

Ὁ Γενικὸς Πολιτικὸς Δι- οικητὴς Τουρχάν Πασσᾶς πληροφόρησε καὶ τῆς ἐπι- κειμένης μεταβάσεως τῆς ἐκ Βουλευτῶν Ἐπιτροπῆς εἰς Βάμον, ἐκάλεσε ταύτην ἐν ὧρα νοκτῆς εἰς τὸ Διοι- κητήρ σι.

Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ Τουρχάν Πασσᾶς, ἦτο ἀνή- συχος διὰ τὴν ἀνώμαλον κα- τάστασιν καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν περὶ μιᾶς εἰλικρι- νοῦς ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων.

«Πολὸν φοβοῦμαι, κύ- ριοι, εἶπεν, μήπως, μέχρι τῆς ἐπανόδου σας ἐκ τῆς ἀποστολῆς σας, τὰ γεγονό- τα μας προλάβουν, ἐπερχο- μένης τῆς συγκρούσεως με- ταξὺ τῶν διαμαχομένων στοιχείων.

Τὴν 10ην Μαΐου 1896 ἀνεχώρησαν ἐκ Χανίων ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴ, συνοδευο- μένη ὑπὸ ἐνὸς ἀξιωματικοῦ καὶ ἐνὸς χωροφύλακος, φρουρᾶς ἦτις τοῖς παρεχω- ρήθη ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ Δι- οικητοῦ. Ἀκολουθήσασα δὲ τὰς ὁδοὺς Χανίων Σού- δας, εἶτα μέσων Στύλου, Ἀρμένων ἐφθασεν εἰς Τσι- βαρᾶ, ἔνθα παρέμενε ἡ Με- ταπολιτευτικὴ Ἐπιτροπὴ.

Ἡ ἐκ Χανίων ἐπιτροπὴ συνητήθη μὲ μέλη τῆς Με- ταπολιτευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πολλῶν ἐπαναστατῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνθυμοῦ- μαι τοὺς Μαν. Κούνδου- ρον, Γ. Μυλωνογιάννην, Ἰω- σήφ Λεκανίδην, Λεωνίδα Λιονάκη, Στ. Φωτάκην Συνέχεια εἰς τὴν 6 σελίδα

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΙ

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποῦ ἐκυκλο- φόρησεν ἡ ἀγγελία περὶ ἐκ- δόσεως τοῦ Ἡμερολογίου Χαν- νίων ἐορθακὴ κυριολεκτικῶς τὸν μετὰ μου μὲ τὰς πληρο- φορίας ποῦ μοῦ ζητεῖ καθέ- νας μικρὸς ἢ μεγάλος, ἀρσε- νικὸς ἢ θηλικός, τί φροῖτο εἶναι αὐτὸ τὸ Ἡμερολόγιον. — Θὰ εἶναι μεγάλο νὰ τὸ κρεμάσωμε στὸν τοῖχον; — Θὰ εἶναι Καζαμίας; — Θὰ γράφῃ τὰ τροπάρια τῆς Μεγάλης ἐβδομάδος; — Θὰ εἶναι σὲ χαρτόνι κολλη- μένον ἢ θὰ τὸ καρφώνουμε μὲ πινέξες; Τί ν' ἀπαντήσω σ' ἄλλα αὐτὰ ἐγὼ ὁ πτωχὸς ἐργάτης τῆς πέννας ποῦ νύχτα μέρα ἐτοι- μάζω μὲ ἐπιστημονικὴν ἀκρι- βείαν τίς πρώτας σελίδας τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ Ἡμερολο- γίου γιὰ τὰ Χανιά; — Εἶναι βιβλίον, παιδιὰ μου, καὶ, βιβλίον, κομψὸ, πολυσέλι- δο ἢ ποῦ θὰ ἔχη μέσα πράγ- ματα, χρήσιμα γιὰ ὄλους σας. Καὶ ὁ οἰκογενειάρχης, καὶ ὁ ἐπαγγελματίας καὶ ὁ βιομη- χανὸς καὶ ὁ Τραπεζίτης καὶ ὁ ἐπιστήμων ἂν τὸ ἔχη, θὰ τὸ ἀνοίγῃ πολλές φορές γιὰ νὰ εὗρσκη κατὶ ποῦ τώρα ζητεῖ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν πλη- ροφορήσῃ κανεὶς. Ὅτε Καζαμίας, οὔτε γιὰ τὸν τοῖχον, οὔτε γιὰ τροπάρια τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Χαν- νίων ἐκδίδεται, εἰς καλλιτε- χνικώτατον βιβλίον. 1) Γιὰ νὰ εὗρσκη καθένας εὐκόλα τοὺς δρόμους τῆς πό- λεως ποῦ μὲ τὴν νέαν ὀνομα- τοθεσίαν κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ προσανατολισθῇ χωρὶς ὁδηγόν. 2) Θὰ περιέχῃ ὅλας τὰς

διευθύνσεις τῶν δικηγόρων, ἱατρῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημό- νων καὶ τῶν Δικαστικῶν, Διοικητικῶν, Στρατιωτικῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων. 3) Τὰς πλεόν ἐνδιαφερού- σας διατάξεις τοῦ νέου νόμου περὶ γαρτοσώμου καὶ τὰ τα- ταχυδρομικὰ καὶ τηλεγρα- φικὰ τέλη μὲ τὰς νέας τρο- ποποιήσεις. 4) Τὴν κίνησιν τῶν Τραπε- ζῶν καὶ στατιστικὰς ὄλων τῶν κλάδων. 5) Ὅλα τὰ λειτουργοῦντα σωματεῖα μὲ τὰς προόδους τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1939. 6) Τὰς προόδους τοῦ Τύπου καὶ τῆς φιλολογικῆς καὶ καλ- λιτεχνικῆς κινήσεως τῶν Χαν- νίων. 7) Τὰς διαφημίσεις τῶν προοδευτικωτέρων ἐμπορικῶν καταστημάτων καὶ τὰς προό- δους τῆς βιομηχανίας τῶν Χαννίων. 8) Εἰκόνας τῶν διακεκριμέ- νων προσώπων τῆς κοινω- νίας μας καὶ τῶν ἀξιολογητέ- ρων συνεργατῶν εἰς τὴν φιλο- λογίαν καὶ ποιήσιν καὶ τέλος μίαν ἐξ ἐκάστης συνοικίας καλλονὴν πραγματικὴν μετα- ξὺ τῶν κυριῶν καὶ δεσποινί- δων. Δὲν ὑπάρχει χώρος ἵνα προσθέσω τί ἄλλο θὰ περιέ- χῃ τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Χαν- νίων, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ὡς δεῖγμα πολιτισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου τῆς πρω- τεοῦσης τῆς Κρήτης, ἡ ὁ- ποία δυστυχῶς πρέπει νὰ πα- ραδεχθῶμεν ὅτι εἰς πολλὰ ὀστερεῖ τῶν ἄλλων πόλεων. Ὅς πρὸς ἐμέ, θὰ καταβάλω πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως βγάλω ἀσπροπρόσωπα τὰ Χαν- νιά, ἀνδρωμένη συνεργασία τῶν διανοουμένων τῆν ὁ ποῖαν ζη- τῶ δὲν εἶναι ἱκανοποιητικῆ- ἀς λογοδοτήσουν οἱ ὑπεύθυ- νοι. ΚΑ. ΒΡ.

Η ΛΑΪΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

Αποκλειστικότης «ΕΡΕΥΝΗΣ»

Ως είναι γνωστόν η ιστορία ολόκληρα αναφέρει διά την δράσιν και τὸ μαρτυρικὸν τέλος τοῦ Ἰωάννου Δασκαλογιάννη, τοῦ «Τσελεπή», ὅπως τὸν θλίβει ἡ λαϊκὴ παράδοσις. Τὸ κατωτέρω ὅμως δημοῦδες ποίημα μᾶς ἠτιμῆται νὰ γνωρισθῶμεν καὶ νὰ ἐκτιμῶμεν τὴν ἔθνηκόν «Ἥρωα τῆς Κρήτης, τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδοιάντος τοῦ ὁποῖον τελοῦνται σήμερον ἐν Ἡροκλείῳ.

Σ. Σ. Τοῦ ποιήματος τούτου προέβητε ἔκδοσιν ὁ Διευθυντὴς τῆς «Ἐρεῦνης» κ. Ἀντ. Μπουτλῆς.

Θέ μου καὶ δὸς μου φῶτισι, καρδιά σὸν τὸ καζάνι, νὰ κάτω νὰ συλλογιασθῶ τὸ Δάσκαλο τὸ Γιάννη. Θέ μου καὶ δὸς μου λογισμὸ καὶ μπόρεσι ν' ἀρχίσω τὸν Δάσκαλο τὸν ἑακουστὸ πικρὰ νὰ τραγουδήσω. Θέ μου καὶ δὸς μου ὁπομονὴ καὶ νοῦν εἰς τὸ κεφάλι ν' ἀναθιβάσω καὶ νὰ πῶ καὶ τὸ Σφακιὸ τὰ βάλθη. Ἦτον ὁ Μπέης τῷ Βλαχιάς κ' ὁ Μπέης πού τῆ Μάνη κρυφοκουθέντες εἶχαναι μὲ τὸ Δασκαλογιάννη, ἀπότونه ξεχωριστός, σὲ πλοῦτη κ' ἀειωσύνη, μὲ τὴν καρδιά του ἤθελε τὴν Κρήτη Ρωμησοῦνη. Κάθε Λαμπρὴ καὶ Κυριακὴ ἔβανε τὸ καπέλλο καὶ τοῦ Πρωτόπαπα ἔλεγε τὸ Μόσκοβο θὰ φέρω, νὰ τὰ συνδράμη τὰ Σφακιὰ τοῖς Τούρκους νὰ ζυγώσουν καὶ γὰ τὴ κόκκινη μηλιὰ δρόμο νὰ τὸν ἐδώσουν. Κι' ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς τὸ θέλουσι στὴ Κρήτη ν' ἀπομείνουν σταυρὸ νὰ προσκυνήσουσι καὶ χριστιανοὶ νὰ γίνουν. Μὰ λέγει κ' ὁ Πρωτόπαπας: «Δάσκαλε τὰ λογαρίζεις θὰ τὰ σκλαβώσης τὰ Σφακιὰ μ' αὐτὰ πού λογαρίζεις. Κι' ἀνὲ τὸ μᾶθη ὁ Βασιλιάς Τούρκους θὰ μασὲ φέρη νὰ δίδωμε δασίματα σ' ἂν κ' εἰς τὰ κάτω μέρη. Νὰ δίδωμε δασίματα, νὰ δίδωμε χαράτσια καὶ θὰ μᾶς πέψη μονομίας τρακίσια μπαϊράκια, νὰ δίδωμε δασίματα, χαράτσια κάθε χρόνο. Ποιοὶ δὲν πληρώνουν τζερεμιά; Οἱ Σφακιανοὶ ν' αἰ μόνο. Δάσκαλε Γιάννη σῶσασε, τὴν Κρήτη μὴ ξεβγάλῃς, τὰ παλληκάρια τῶν Σφακιῶν εἰς τὴ φωτιά θὰ βάλῃς». —Σώπαινε μπλὴ Πρωτόπαπα, μὰ ὅστις τὴ πρώτη ἐγὼ θὰ πάω τὸ Σταυρὸ εἰς τὸν Χανιώ τὴ πόρτα. Ἔγω θὰ πάω τὸ Σταυρὸ εἰς τὴν πόρτα νὰ κολλήσω καὶ μὲ τῷ λεμονόκουπες ὅσω νὰ τοῖ πορίσω. Δὲ δίδω γ' ὡ δασίματα, δὲ δίδω γ' ὡ χαράτσια κ' ἄς μᾶς ἐπέψ' ὁ Βασιλιάς χιλιάδες μπαϊράκια, ἄς μᾶς ἐπέψ' ὁ Βασιλιάς ἀσκήρια καὶ πασσάδες, μὰ χῶσιν ἄντρες τὰ Σφακιὰ ἄξιους πολεμιστάδες, ἔχουσιν ἄντρες τὰ Σφακιὰ ἄξιους καὶ παλληκάρια, νὰ θαλασώσουν τὴν Τουρκιὰ νὰ τῆνε φᾶν τὰ ψάρια. Οὐλῆς τῷ Κρήτης τὴν Τουρκιὰ εἰς τὴ θάλασσα θὰ ρίξουν καὶ λίγους νὰ τ' ἀφίσουν, εἰς τὴν χῶρες νὰ γυρίσουν, καὶ μὲ τῷ πρώτους τοῦ Μωρητᾶ ἔχουμε συμφωνίες τοῖς τούρκους νὰ τοῖ διώξωμε νὰ ὑπάσι τῷ Χεντίες, καὶ μὲ τῷ Βλαχιάς τὸν Πρίντσιπα ἔχουμε μιλημένε τούρκο νὰ μὴν ἀφίσωμε εἰς τὸν τόπο μᾶς κιανένα. Κι' ὁ Μόσκοβος ὀγλήγορα καράβια θὰ μᾶς πέψη τοῖς δουλομένους χριστιανούς γὰ νὰ τοῖ ξεμιστᾶψη. Δείχνει του καὶ τὰ γράμματα πού ἔχε πὸ τὴ Ρωσία, κ' ἀπὸ τὸ Μπέη τοῦ Μωρητᾶ καὶ Μπέη τῷ Βλαχιάς, πού μέσα κ' εἰς τοῦ λέγασι: Δάσκαλε χαζιρέβου καράβια πού τῆ Μοσκ εἰς κ' ἀσκήρια θὰ κατέβου, καὶ σὸν ἀκούσης πόλεμο σὲ τοῦτε δὲ τὰ μέρη νὰ ξεκινήσης τὸ εὐτὸς μὲ οὐλο σου τ' ἀσκήρι. Τὰ παλληκάρια τῶ Σφακιῶν εἰς τοῖς Τούρκους νὰ μολάρῃς νὰ μὴ τῶνε χωστὴ κανεῖς, πεζὸς γῆ καβαλλάρης. Καὶ τὴν Τουκιὰ οὐλο μᾶζ νὰ τῆνε πολεμοῦμε λεύτερη τὴν πατρίδα μᾶς ὀγλήγορα νὰ ἴδωμε. —Ἀκούσες δὲ, Πρωτόπαπα, τὰ πράγματα πῶς πασι, οὐλ' οἱ Ρωμηεὶ θὰ σηκωθῶν καὶ τὴ Τουκιὰ θὰ φάσι. Μὰ θὲ νὰ περιμένωμε γὰ νὰ χαζιρευτοῦσι τὰ κάτερρα τοῦ Μόσκοβου κάτω νὰ κατεβοῦσι, καὶ τές, χαρὰ τοῖς Σφακιανούς εἰς τὸν καιρὸν ἐτοῦτο, γιὰ τὴν θὲν λευτερώσουν τὴν Κρήτη ἀπὸ τὸν Τούρκο. Ἐτότες κ' ὁ Πρωτόπαπας κουνεῖ τὴν κεφαλὴ του, συλλογιόμενος βρισκᾶται, πολλὰ θωρ' ἢ ψυχὴ του. —Δάσκαλε Γιάννη, λέει του, ἔλα σὸν λοῖσμο σου, οὐλῆς τῷ Κρήτης τὸ λαὸ θὰ πάρῃς εἰς τὸν λαῖμό σου. Καὶ θὲ ἂ βάλῃ: τὰ Σφακιὰ ἐκεῖ πού δὲ χωροῦσι κ' οὐλ' οἱ Πασσάδες κ' ἡ Τουρκιὰ ἐπὰ θὰ μαζωχτοῦσι. Κι' ὅστε ν' ἀρθοῦν τὰ κάτερρα κ' Μόσκοβος νὰ φτάξῃ, δὲ θὰ ἔχη σπῆτι Σφακιανός εἰς τὰ Σφακιὰ νὰ κάτω. Τὰ παλληκάρια τῶν Σφακιῶν θὲ νὰ λιγολαθῶν καὶ χῆρες κ' ὄρφανὰ παιδιὰ ὀπίσω τους θ' ἀφίσουν. Τὰ παλληκάρια τῶν Σφακιῶν ἄδικα θὰ χαθοῦσι καὶ τὰ Σφακιὰ ἀνοφέλευτα θὰ πᾶ νὰ σκλαβωθοῦσι. (Καὶ πέρνει τὸ μπινίσι του πάει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του γὰ νὰ διαβάσῃ τὸ ἄσπρον, ταχυὰ τὴ λειτουργίαν του καὶ πέρνει τὸ μπινίσι του πάει εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρακλήσι γὰ τοῖς Ρωμηοὺς κάνει εἰς τὴ Παναγία). Μὰ ῥθασι πάλι γράμματα εἰς τοῦ Δασκαλογιάννη πῶς ἐσηκώθηκ' ἢ Βλαχιά κ' ἢ Ρούμελη κ' ἢ Μάνη κ' εἰς τὸν Μωρητᾶ Μοσκοβίκες ἀρμάδες τραγουρίζουν κ' εἰς τὴν στεργιὰ σιμώνουσι τὰ κάστρα φοβερίζουν κ' οὐλα τὰ κάστρα τῶν Τουρκῶν γρήγορα θὰ τὰ πάρουν.

Καθίξει γράφει γράμματα μὲ πέννα καὶ μελάνι νὰ μαζωχτοῦν οἱ γέροντες κ' οὐλ' οἱ μεγαλοσιάνοι. Γράφει σὲ οὐλα τὰ Σφακιὰ γὰ νὰ πρεμζοχτοῦσι, νὰ τῶνε δειξῇ γράμματα, κ' ἀπηλογὰ νὰ ποῦσι, νὰ τῶνε δειξῇ γράμματα πούρθασιν ἀπὸ πάνω πῶς σὸ Μωρητᾶ σηκώσασι πόλεμο τοῦ Σουλτάνου. Μαζώνονται οἱ γέροντες κ' οὐλο οἱ μεγαλοσιάνοι, κ' ἀπ' ἡς ἐμαζωχτήκασι, γυρίζει καὶ τοῖς κάνει. —Ἀρχοντες, νὰ γροικίσετε τὸ βιαστικὸ χαμπέρι, ἐπλάκωσεν ὁ Μόσκοβος εἰς τοῦ Μωρητᾶ τὰ μέρη. Ἀπὸ κειρὸ σὰς τόλαγα γὰ νὰ χαζιρευτοῦμε τὴν Κρήτη τὴ πατρίδα μᾶς λεύτερη νὰ τὴ δοῦμε. Κι' ἐντιμῶς ὁ Πρωτόπαπας πού ἔχε λιγάνι γινῶσι, ἐγύρισε καὶ λέει του «νὰ μὴν ἤθελε σῶσει, γιὰτ' ἀπὸ χρόνους ἢ Τουρκιὰ λίγ' ἀφορμὴ γυροῦει νὰ βγῆ νὰ κάμη τὰ Σφακιὰ ἐδέτοι πού τὰ θέλει». Μὰ κείνος βγάνει τὴ γραφῆ, πού τούρθε ἀπὸ πάνω πῶς εἰς τὸ Μωρητᾶ σηκώσαν οἱ ρωμηοὶ πόλεμο τοῦ Σουλ- καὶ βγάνει καὶ τὰ γράμματα πούχεν ἀπὸ τὴ Μάνη [τάνω πῶς ἐκατέβη ὁ Μόσκοβος κάτω εἰς τὸ ποτάμι καὶ φτάξαν τὰ καράβια του κ' ἐπιάσαν τὰ μπαυράζια κ' ἄλλα ῥθασιν εἰς τὸ Μωρητᾶ γὰ νὰ φυλάγουν βάρδια. Κι' ἀπ' ἡς τῶν τ' ἀποδιόδασι, ὁ Δάσκαλος ρωτᾶ τοῖς, νὰ ποῦν κ' αὐτοὶ τὴ γνώμη τους κ' ἴντα βουλή νὰ πιάσῃ. Κι' ἐκεῖνοι ἀποκριθῆκασι πῶς θὲ νὰ τ' ἀκλουθοῦσι τῷ ρωμηοῦνης τὸν ὀχθρὸ οὐλο νὰ πολεμοῦσι. «Δάσκαλε Γιάννη, σπουδάξῃ, καὶ κάμ' εἰς σ' ἀρέσει πρίχου σηκώσι: ὁ Βασιλιάς Τουρκιὰ νὰ μᾶς πέψη, μὰ μεῖς εἰμαστε ἔτοιμοι εἰς τὸν πόλεμο νὰ μποῦμε, τὴν Κρήτη χωρὶς βίασιν γλήγορα νὰ τὴν δοῦμε, ἀρματα δὲν μᾶς λείπουνται καὶ μονετοῖα ν' αἰ πληθῆ, τὴν Παναγίαν θὲ νὰ ἔχωμε καὶ τὸν Χριστὸ βοήθῃα». Λέει τῶνε ὁ Δάσκαλος ἐτότες ν' ἀρδινιστοῦσι καὶ νὰ μονομερίσουσι κάτω νὰ κατεβοῦσι, ν' ἀρχίξουσιν τὸν πόλεμο γιὰτ' ὁ καιρὸς σπουδάξει κ' ὁ Μόσκοβος τὸ πάτησε τῷ πόλις τὸ Μπουγάζι. Πιάνει βουλόνει μὴ γραφῆ πέμπει τῶν εἰς τὸν Σουλτάνο γὰ νὰ σηκώσῃ τὴν Τουρκιὰ ἀπὸ τὴν Κρήτη ἀπάνω, γὰ νὰ σηκώσῃ τὴν Τουρκιὰ ἀπὸ τὰ τρία Κάστρη γῆ θὰ τοῦ κάμη πόλεμο κ' οὐλα θὰ τὰ χαλάσῃ. Μὰ ἐμαθὲ το κ' ὁ Πασσάς ἀπ' ὄριξε τῷ χῶρες, πῶς εἰς τὰ Σφακιὰ σηκώσασι πολεμικὴς μπαϊτέρες. Σ' τὸ Ρέθυμνος κ' εἰς τὰ Ἐλιάνια τὸ μουκαρῆμι φτάνει καὶ πέμπει καὶ τοῦ Βασιλιάς εἰς τὴ Πόλι τὸ φερμάνι. «Νὰ ζῆς ἀφέντη Βασιλιά, καὶ πὲς μου πῶς νὰ διαξῶ γῆ νὰ τ' ἀρῆσω τὰ Σφακιὰ γῆ οὐλα νὰ τὰ κάψω. Γιὰτ' ἐξεμυγιαστήκασι νὰ πάρουν ἴσια κάτω κ' οὐλη τὴν Κρήτη γλήγορα νὰ κάμουν ἄνω κάτω. Πόλεμον ἐσηκώσασι τοῖς Τούρκους νὰ ζυγώσουν, σταυρὸ νὰ προσκυνήσουσι γῆ ἔλους νὰ τοῖ σκοτώσουν. Πόλεμον ἐσηκώσασι, κεφάλι τ' ἀφαντιάς σου νὰ πάρουσι τοῖς τόπους σου, νὰ διώξουν τὰ παιδιὰ σου. Καὶ κάθε μέρη βιαστικὰ μᾶς πέμπουσι μαντάτα νὰ φύγωμεν ὀγλήγορα ν' ἀφίσωμε τὰ κάστρα, νὰ τῶνε παρατήσωμε κλειδιὰ καὶ τοπανάδες νὰ πᾶμε νὰ μισέψωμε ἀσκήρια καὶ Πασσάδες». Μὰ γράφει του κ' ὁ Βασιλιάς «ἀνήμιενη λιγάνι, κ' ἄς τοῖς κ' ἄς ἐσηκώσασι πολεμικὸ σαντζάκι. Στέχα καὶ μιλῆσε τῶνε νὰ ὄρης τὴν ἀφορμὴν των, μὴν ἐκουζουλαθῆκασι νὰ φᾶν τὴν κεφαλὴν των. Πάλι κ' ἂν δὲ σ' ἀκούσασι, νὰ κάτσουν εἰς τ' αὐγὰ των, νὰ βγῆς μὲ οὐλη τὴ Τουρκιὰ νὰ κάψῃς τὰ χωριά των, νὰ μᾶθουν πῶς τῷ πέρνουσι τοῦ Βασιλιά τῷ χῶρες γιὰτ' πολλὴ ἀνακεφαλιὰ τῶν ἔρχετ' ὄρες ὄρες». Μὰ τὴν ἡμέρα τ' Ἀπριλιοῦ ἕνα κολατοιδάκι οἱ Σφακιανοὶ ἐστέχασι εἰς τὴν Κράτη, τὸ σαντζάκι. Τὴν σπουλὴν τοῦ Βασιλιά δὲ στέκουν ν' ἀνήμιενου μονομερὶς σηκῶνουνται εἰς τὰ κάτω μέρη μπαίνουσι. Τοῖς Τούρκους διαγουμίζουσι εἰς τὰ Κάστρη κουβαλοῦνται κ' ὅσ' ἀπομείναν εἰς τὰ χωριά εἰς τὰ κωνάκια κλεισθῶνται κ' ὅσοι τῶν ἐχαντοῦσασι καὶ μούρην ἐγυρίσαν σὸν λουήγῃς ἐπέσασι καὶ τοῖς ἐξετομπαδίσαν. Ἐδιαγουμίσαν τὰ χωριά καὶ κάνομεν κελπηρία πέρνουσι βούγια καὶ σφαχτὰ καὶ ρουχα καὶ μπακίρια. Ἐπὰ τὸ ἀγάδες πολεμοῦν κ' ἐκεῖ τοῖς κунηγοῦσι: σὸν τὰ κοπάδια λαλητοῦς εἰς τὴν χῶρες εἰς τοῖς λαλοῦσι. Μὰ φτάξαν καὶ τὰ γράμματα τοῦ Δάσκαλου τοῦ Γιάννη, τὴν ὥρα πού ὁ Βασιλιάς ἦτανε σὸν ντιβάνι, κ' ὡς τ' ἀκούσε ἑαγρίψῃ τὰ γένεια του τανίζει ἀρμάδες νὰ κινήσουσι ντελόγκως διορίζει, τ' ἀσκήρια νὰ χαζιρευτοῦν νὰ κατεβοῦν εἰς τὴν Κρήτη νὰ βγοῦν νὰ κάψουν τὰ Σφακιὰ νὰ μὴν ἀφίσουν σπῆτι. Πέντε ντελίγια ξεκινῶν καὶ τέσσαρες φρεγάδες καὶ φορτωμένα μονετοῖα, ἀσκήρια καὶ Πασσάδες, μὰ σέρνασι κ' ἀλόγατα πού κάνομεν τὸ γιορσεσι τοῦ Μεσιριοῦ, τοῦ Τζεντεριῦ καὶ τοῦ Τραμπουλοῦσι. Καὶ παραγγέρνει τοῦ Πασσά πούτονε σερασκέρης, «οὐλους τοῖς πρώτους τῶν Σφακιῶν δεμένους νὰ μοῦ φέ- [ρη].

νὰ τὸν ἴδω σὸν πρόσωπο εἰς τὸ μπὸ κ' ὀμορφιάν του, γιὰτ' πολλὰ μοῦ τὸ παινοῦν περίσια τ' ὄνομά του». Καὶ τὰ καράβια ξεκινῶν δὲ στέκουσι μίαν ὄρα, φτάνουσι ἀπόξω εἰς τὸ Λουτρο κ' εἰς τῶν Σφακιῶ τῆ Χώρα. Πιάνομεν τὰ πόστα οἱ Σφακιανοὶ κ' οὐλα τὰ γυρογιάλια καὶ φεύγουσι ἢ φαμιλιές εἰς τὰ ὄρη εἰς τὰ φαράγγια. Μὰ γράφει πάλ' ὁ Βασιλιάς καὶ τοῦ Πασσά εἰς τὸ Κάστρη νὰ βγῆ κ' αὐτὸς εἰς τὰ Σφακιὰ μ' οὐλο του τὸ φουσάτο, γλήγορα ἀπάνω στὰ Σφακιὰ τ' ἀσκήρια του νὰ βάλῃ, νὰ μὴν ἀφήσῃ ὀπίσω του πέτρα ἀπάνω εἰς ἄλλη. Πορίζουσι ἀπὸ τὰ Χανιά σαράντα μπαϊράκια νὰ πάσινε νὰ κάψουσι τοῦ Γιάννη τὰ κωνάκια. Ἐβήκασι κ' οἱ Καστρινοὶ, βγαίλουν κ' οἱ Ρεθεμιώτες κ' ἐμίξασι εἰς τὸν Μπαμπαλῆ ποῦρχονταν κ' οἱ Χανιωῖτες. Ἐπερμαζώχτηκ' ἢ Τουρκιὰ σὸν Μπαμπαλῆ τὸ χάνι, καὶ πάνω εἰς τὴ Κράτη οἱ Σφακιανοὶ μὲ τὸν Δασκαλο- [γιάννη καὶ τὰ καράβια εἰς τὸ Λουτρο ἀπ' ὄξω σολατοῦρου νὰ βγῆ τῷ Κρήτης ἢ Τουρκιὰ κ' αὐτὰ νὰ ξεμπαρκά- [ρουν. Μὰ πᾶσι ἀνεμεστρόφιλος κ' ἀνεμικὴ μεγάλη καὶ φεύγουσι ἀπ' τὰ Σφακιὰ καὶ πᾶν νὰ βροῦν λιμάνι, καὶ φεύγουσι ἀπ' τὰ Σφακιὰ καὶ πᾶσιν εἰς τὴ Σούδα, τ' ἀσκήρια ξεμπαρκάρουσι τὰ μονετοῖα των οὐλα. Καὶ Τρίτη μέρη ξεκινῶν κατ' ἀπὸ τῷ Καλύδες τῷ Βρούσε ἀποσώσασι πῆξ ἰ καὶ ἀτιλίδες κ' οὐλη τῷ Κρήτης ἢ Τουρκιὰ ἐκεῖ μονομερῆσι καὶ γοργοχρητεύονται εἰς τὰ Σφακιὰ νὰ βροῦσι. Πέντε Πασσάδες κάθονται εἰς τὰ Κεφαλοβρούσια, πάνω εἰς τὴ Κράτ' οἱ Σφακιανοὶ χιτίζουσι μυτηρία. Πέντε Πασσάδες κάθονται καὶ κάνομεν κουσοῦλο πῶς νὰ τὰ πάρουν τὰ Σφακιὰ πού δὲν γινώριζον Τούρκο, πῶς νὰ τὰ πάρουν τὰ Σφακιὰ λίγ' ἔχουσι ἐλίπια χαράτσια δὲν πληρώνουσι, βεργὴ δὲν τῶν ἐδίδα κ' ἐδὲ σηκώσαν πόλεμο τοῖς Τούρκους νὰ ζυγώσουν, τὰ κάστρα νὰ τῶν πάρουσι γῆ ἔλους νὰ τοῖ σκοτώσουν. Μαυρίζουσι τὰ ληφότα καὶ οὐλα τὰ χωράρια ἀπὸ τὸ πλῆθος τῷ Τουρκιὰς κ' ἀπὸ τὰ μπαϊράκια, ἢ Βρούσε γυροτρύγυρα μαυρίζουν σὸν τὰ δάση κ' ἀπὸ τρεῖς τόπους ξεκινῶν εἰς τὰ Σφακιὰ νὰ πάει. Εἰς τὴν Κεφάλα βγαίνοσι ἀπὸ νὰ τὴ ληδάκι καὶ οἱ Πασσάδες φθάνουσι εἰς τὸν Πύργο τ' Ἀληδάκη, κ' οὐλο τ' ἀσκήρι ἐφώνασε ἐτότες τὸ ἴζανι γιὰτ' θὰ βροῦν νὰ πολεμοῦν τὸν Δάσκαλο τὸν Γιάννη. Ἀρχίξει πρώτος πόλεμος εἰς τὸ Ἐλι τῷ Κράτης, πέφτουσι Τούρκοι ἀναρίθμητοι κ' ὁ μέγας Τζιτζαράνης, πέφτουσι καὶ δέκα Σφακιανοὶ, περίοσι λαβωθῆκαν κ' εἰς τὰ ζωμάρια βγήκασι τ' ἐτοποθετηθῆκαν. Ξαναρχινῶν τὸν πόλεμο κ' οἱ Τούρκοι εἶπε «τὸ κάτω κ' ἐσκοτωθῆκαν ἑκατὸ εἰς τοῦ ἰ ἀπὸ τῶν πάτο, κ' ἀπὸ τὰ Σφακιανόπουλα κιανεῖς δὲν ἐσκοτώθη μόν' ἕνα Νιμπριτοῦπολο λιγάνι ἐλαβώθη κ' οὐλον τὸν Δέσπον γέμισε πὸ τούρτικα κευφάρια μὰ πῆσασι καὶ Σφακιανοὶ εἰκοσι παλληκάρια κ' ἀπὸ τῷ Κοπελιάς τ' Ἀρμὴ, εἰς τ' Ἀζηλκιά τὴ ἐπέσασι ἀρίθμητοι, ὅστε νὰ βγοῦσι τ' ἄστρα. [ορτῆα Μὰ ἢ Τουρκιὰ τῶνε πολλὴ ἀμέτρητες χιλιάδες ἀσκήρια, ντόπιοι, ξεκινῶσι, Ρενίτσαροι, Πασσάδες καὶ μὲ τὰ ξημερώματα ἐπῆραν ἴσια πάνω οὐλη τῷ Κρήτης ἢ Τουρκιὰ τ' ἀσκήρια τοῦ Σουλτάνου. Ἄλλοι τοῦ Δέσπου βγαίνοσι κ' ἄλλοι πὸ τὸ Σομάλι κ' ἀπὸ τὸ Δοκαρόπορο κ' ἀπὸ τὴ Στάζον ἄλλοι. Καὶ πού νὰ τοῖ βασιτάξουσι τὰ λίγα παλληκάρια κ' ἄς ἔχουν πόδια σὰ φτερά, δύναμι σὰ λιοντάρια. Ἀφῆκαν τοῖς γὰ δὲν μποροῦν πῆσω νὰ σὸν γυρίσουν, ἐκαπουλίσαν τῷ κορφές καὶ θὲ νὰ τοῖ τυλίξουν. Σ' τὸ εἰκοσιεῖς τ' Ἀπριλιοῦ πρίχου σηκῶ εἰς τὴ μέρη, μπαίνουσι οἱ Τούρκοι εἰς τὰ Σφακιὰ μὲ τὸ σπαθὶ στὴ χερά. Μπαίνουσι εἰς τὸ Εὐλόδεμα, μπαίνουσι κ' ἀπὸ τὸ Δέσκο κ' οὐλο τ' Ἀσκούφου πιάνομεν, τὴν Νίμπρο καὶ τ' Ἀ- [σοφένδε, στράτες γεμίζουσι καὶ κορφές καὶ λάκκοι καὶ κεφάλια, ἀγόρια πού τ' ὀρπιζετε νὰ ῥθῃσι σ' ἔτσα χάλια. Μὰ κεί πού περπατοῦσασι ἐκεῖ τοῖς κουτελώνουν καὶ σκοτωμένους στὰ βουνὰ ἐδῶ καὶ κεί πετρώνουν. Πολλὸν καιρὸ ἐτρώγασι καὶ τὰ μιὰρὰ κ' ἢ σκᾶρες εἰς τῷ παπούρες κ' εἰς τ' ἀρμὴ νὰ πᾶ εἰς τῷ μὸ δάρες. Στὴν Ἀμπελο εἰς τοῦ Λαχανά, Ἐπεράκιμο Κουβίτζια εἰς τὴν Ἰμπρο, εἰς τὰ πορόλαηκα, σὸν Γαύργοθα, εἰς τ' Ἀ- [φράτσια πόλεμον ἀπαντήσασι, τοίχους καὶ μυτηρία μὰ πού νὰ τοῖ κρατίζουσι πού ὄσανε σὰ μελίσια. Κεντοῦ τ' ἀγόρια καὶ περνοῦν τοῖς Βουδοδοβρασκίδες, πολλὸ κακὸ τὸ πάθετε καὶ μένοι Κωμητῆδες. Σάδβάτο μέρη φτάξασι σὸν Μπρόγιολο καὶ τὰ δρια πού ἢ γῆς κ' ὁ κόσμος ἔτρεμε ἀπὸ τὰ μαιρολόγια. Ἦ μὴ κ' ἔλαγε τὸν ἄντρα τῆς κ' ἢ ἄλλη τὸν υγιό τῆς κ' ἄλλη τὸν ἀφεντάκη τῆς κ' ἄλλη τὸν ἀδελφὸ τῆς. Τὸ Μεσοχῶρι καίγασι, τὸ θόλος σὲ μιὰ ὥρα, τὸ Γιώργιτσι, τὸν Πρόσγαλο, τὸ Σφακιανὸ τὴ Χώρα, τοῖς μαγατζέδες κάψανε, καίνε καὶ τ' ἀργαστήρια, ἀπὸ πηγαίναςιν οἱ νεῖοι καὶ παίζαν τὰ π...

Κι' άπής τή κάψα: χαλοῦν δλα τή μοναστήρια
κι' άπάνω στήν "Ανώπολι: έστέξαν τή τσαντήρια.
Σ' τόν Μπόρον ήτ' ο Δάσκαλος, γράφει: νά μζώχτοῦσι
κι' δσε τή γληγορότερο στή Κρούσια νά βρεθοῦσι
καί νά μονομεριάσουσι: δίχως κανένα πρᾶμμα
κι' οί Τούρκοι τσοί σκορπίσασι φύλλα φτερά τσοί κάμα,
φύλλα - φτερά τσοί κάμασι και χάσαν τή νερά των.
κι' εἰς τή βουνά χτυπήσασι νά χώσουν τή παιδιά των.
Μαντατοφόροι: τρέχουσι: τή γράμματα βαστοῦνε
οἱ στή Κρούσια νά βρεθοῦν γιά νά συμβουλευθοῦνε,
"Εκεῖ πρεμαζώχτηκασι, μά Σφακιανοί "ναι μόνο
ώταν στρατιώτες: "Αγγελοι: εἰς τὸ Θεοῦ τὸ Θρόνο.
Στή μέση στέκ' ο Δάσκαλος ζωσμένος τὸ σπαθί του
καί "φόριε τὸ πουρνοῦζον του κ' έλαμπε τὸ κορμί του.
Λέγει, μά: "εγραψ' ο Πασσᾶς νά πᾶ νά τὸν ἰδοῦμε
τ' ἄρματα νά τοῦ δώσωμε και φίλοι νά γενοῦμε,
κ' εἰγὼ θά πάω μοναχῶς νά τὸν κροῦπανήσω
κι' ανὲ μ' άφήση ζωντανὸ ὀπισθ θά γυρίσω
κι' αν δὲ μ' άφήση νάρθω μπλεῖο νά φέρω τή χαμ-

πάρια
οἱ στή φουρλαρέψετε "ς τή δάση "ς τή σπηλιάρια
κι' εἰς τή μαδάρη τὸ Σφακιῶ νά κλαῖτε τ' ὄνομά μου
κι' άφήνω και στή χέρα σας σήμερο τή παιδιά μου
κι' άφήνω σας παραγγελιά πᾶλι γιά τ' ὄνομά μου
νά τήνε συλλογιάζετε τή δόλια φαμελιά μου.
"Ετότες τ' άποκρίθηκε και ο Μπουνατογιάννης:
Δάσκαλε ἴντα τή μιλις κι' αυτὰ π' αναθηβάνης,
ανὲ κατέβης "ς τοῦ Πασσᾶ νά τόν προσκυνήσης
εἰγὼ δὲν τὸ πιστεύω: μπλεῖο πῶς θά ξαναγυρίσης.
"Εμεῖς εἰσηκοθήκαμε Τούρκους νά πολεμοῦμε
κ' ὄχι νά προσκυνήσωμε νά πᾶ νά σκλαβωθοῦμε,
γιατί σάν προσκυνήσωμε και πάρουν τ' ἄρματά μας
μουδὲ ζωή ὀρίζουμε μουδὲ και τή παιδιά μας.
"Αλλοῖμονο στή χίλι μας και "ς τή ποδομάτα μας
χάνομε τήν ὑπόληψη κι' οἴλη τήν ἀνθρωπιά μας.
Και ἔακουστό "χομ' ὄνομα "ς οἴλη τήν οἰκουμένη,
πῶς "ς τή Σφακιά παντοτεινὰ βγαίνουν οἱ ἀνδρειωμέ-

νοι
κι' άκόμη δντενῆσανε "ς τή Κρήτ' οί Βενετσιάνοι
κανείς δὲν πήγε στή Σφακιά κατοικουριδ νά κἀνη.
Μόνο "ς τή Χώρα τῶν Σφακιῶν ἀπού "νε τὸ Καστέλλι
ἤρθ' ἕνας μ' ἄλλους δεκατρεῖς και δίχως νά τὸ θέλη.
Γιατί "ς τή Κρήτη ἤλθανε πρῶτα οἱ Βενετσιάνοι
μαί τσοί μπεμπε ὅπου "θελε κι' ὄτ' ἤθελε νά κἀνη
και τσοί μπεμπε εἰς τή Σφακιά καστράκι γιά νά χτίσουν
δοσίματα νά πάρουσι και "πᾶ νά κατοικήσουν,
κι' ὄντιμος δὲν τσ' άφήσανε πολὺ καιρὸ νά κάτσουν
εἰς τή Σφακιά τσ' ἄλλοφύλους κατοικουριδ νά πᾶσουν,
"ς τὸ Σκόδι κ' εἰς τὸν "Ελιγκα ἀπού "νε τὸ σκαλάκι
ἐκεῖ τσοί σκοτώσασι τσοί Βενετούς οἱ Βλάχοι.
Οἱ Βλάχοι κ' οἱ Σκορδιλληδες κι' ἄλλ' ἀπὸ τσοί Μο-

ριάνους,
αὐτοῖνε τσοί σκοτώσανε ἐκεῖ τσοί Βενετσιάνους
και τότε βλαστημῆσανε κινεῖς νά μὴ ξανάρθη
νά κατοικήση "ς τή Σφακιά, τή Ἰδια νά μὴ πάθη
κ' ἦτο μεγάλος Βασιληάς κι' αυτὸς ο Βενετσιάνος
κ' δὲν ἔξαναπάτησε εἰς τή Σφακιά "Ατσιγκάνος.
Και γιάντα "μεῖς οἱ σημερνοὶ ἔσοα νά φοβηθοῦμε
τοῦς Τούρκους νά τρομάξωμε κ' ἔπᾶ νά σκλαβωθοῦμε.
"Εγὼ Πασσᾶ δὲν προσκυνῶ, Σουλτάνο δὲ γνωρίζω
και "ς τσοί μαδάρη τὸ Σφακιῶ θά πάω νά γυρίσω
κι' άκόμη κι' ὅποιον μ' άκλουθοῦν ἀδέλφια θά γενοῦμε
νά πολεμοῦμε τήν τουρκιά ὅσο καιρὸ κι' αν ζῶμε.
Και τότες άποκρίθηκε κι' ο Δασκαλομανοῦσος,
λέει κι' ο Βολουδοπούλος και ο Παπαμανοῦσος
εἰς τήν κορφή τῆ Σβουριχτής καλιὰ νά κατοικοῦμε
παρὰ νά δόσομ' ἄρματα Τούρκους νά προσκυνοῦμε,
Παρὰ νά δόσομ' ἄρματα χαράσια "ς τὸ Σουλτάνο
καλιὰ νά ἔκλιηρίσωμε "ς τὸ κόσμο τὸν άπάνω.
Και λέει κι' ο Μανούσασκα με τὸ Πατερογιάννη:
οἱ στή φουρλαρέψουμε εἰς τή βουνά "ς τή ὄρη
νᾶν' τή φαράγκια, τή βουνά και τάρφοι κατοικιά μας
παρὰ νά τή σκλαβώσωμε σήμερον τή παιδιά μας,
μαζὺ νά μᾶς θερίσουσι ἡ πεῖνα και τὸ χιόνι
γῆ τὸ μαχαίρι τῶν τουρκῶ, ἡ μπᾶλες, τὸ κανόνι.
Κι' οἱ στή με μιά φωνάζουσι μαζὺ θά πολεμοῦμε,
καλιὰ μας νά ποθάνουμε παρὰ νά σκλαβωθοῦμε.
Γυρίζε κι' ο Πρωτόπαπας: ἔχετε τήν εὐχή μου
τούρκους νά μὴ γνωρίσωμε και μένα "ναι βουλή μου.
"Σ αυτὴ τήν ὄρα βλέπουσι τὸν Γιώργη τὸν Σκορδιλλη
και βᾶστα εἰς τὸ χέρι του τὸ κόκκινο μανδύλι
κι' εἶχε κι' εἰς τὸ σακκοῦλι του γράμματα με μελάνι
ποῦ τοῦδρε ο Πρίγκηπας ἄπ' ὄρις τή Μάνη,
και τότες πρεμαζῶνουνται οἱ στή παλληκάρια
ν' άκούσωσι τή γράμματα "ς τή Κρούσια στή Πηγιάδια.
Δάσκαλε Γιάννη εἰσάθηκας αν πάης νά προσκυνήσης
κι' εἰς τή βουνά τσοί Σφακιανούς ἔρημους νά στή ἄ-

φίση:
Τότες, φωνάζ' ο Δάσκαλος, νά κατεβοῦν κι' οἱ ἄλλοι
"ς τὸ λάκκο νά πρεμαζώχτοῦν οἱ στή μικροὶ μεγάλοι,
ν' άκούσουν τήν παράκλησι κι' ἔφτις νά σηκωθοῦνε
νά πᾶσι στή φαράγκια, ἐκεῖ τσοί τούρκους νά κρατοῦνε.
Πέμπε και γράμματα παντοῦ νά ῥθοῦν οἱ ἀντιρω-
μένοι
ποῦ "ς τσοί κορφῆς ἔπᾶ και "κεῖ ἦσαν γλασκορπισμένοι.
"Ελάστε οἱ Γαλιθιανοὶ και σεις οἱ ἄγορητες
και σεις οἱ μέσα χωριά και σεις "Ανωπολίτες,
οἱ στή νά παρεθῆσθε πράγματα και κοπάδια
κ' ἔλάστε γιά νά σιζῶμε "ς τή Κρούσια "ς τή Πηγιάδια,
ἴντα τή θέλωμεν ἔμεῖς τή πράγματα και πλοῦτη
ανὲ και δὲ νικήσωμε και τήν βοῶν ἔσοιτη.

Θωροῖτε οἴλο τὸ λαὸ τῆ Κρήτης πῶς περνοῦσι
ἀπού "ναι με τσ' "Αγαρινούς: μαζὺ τῶνε και ζοῦσι,
ἔδεται θά τήν πάθωμε και "μεῖς ἀπού τὸν τουρκο
ανὲ και δὲν νικήσωμε "ς τὸ πόλεμον ἔσοιτο.
Λέει και τοῦ Πρωτόπαπα γιά νά τσοί πρεμαζώξη
και νά βρεθοῦν "ς τὸ Φάραγκα πρίχου νά ξημερώση.
Γράμματα πέμπουν τοῦ Πασσᾶ με τσοί μαντατοφό-

ρους
πῶς θά τὸν ἀναμένουσι "ς τοῦ Φάραγκα τσοί κόρους,
πῶς ὄστε ν' ἀναπνεῦσι και νά χτυκῆ ἡ καρδιά των
εἰς ἔντροπή των τὸ "χοσι νά δώσουν τ' ἄρματά των
κι' αυτόνος ποῦ τή γύρεψε σάν εἶναι παλληκάρι,
ἀπὸ τή μπούκα δίδουντα κι' ἄ: ἔλθη νά τή πάρη.
Μά κ' ο σᾶης "ς τή στήθη του τὸ στέρεψε τὸ γράμμα
γιά νά τὸ πάη "ς τοῦ Πασσᾶ δίχως κανένα πρᾶμμα.
Κάτω "ς τή Χώρα νᾶ Σφακιῶ "ς τοῦ Γαλεροῦ τὸ σπῆτι
ἔπῆγε ντρετά "ς τοῦ Πασσᾶ σάν τὸ καλλὸ κανόνι.
Κ' ἐκεῖνος τὸν ἔρωτησε, δὲν στέκει ν' ἀνημένει:
"σάν πόσοι νά "ν' οἱ Σφακιανοὶ "ς τή Κρούσια μαζὺμ-

μῖνοι:
Λέει του, δὲν τή μέτρησα οἴλα τή παλληκάρια
"σά δυὸ χιλιάδες βρισκονται "ς τή Κρούσια "ς τή Πη-

γιάδια.
Γιά πές μου πάλι, τοῦ μιλεῖ, ἐσὺ "πού "σαι κοντά μου
θά ῥθοῦν νά προσκυνήσουσι γῆ πόλεμο θά κάμου:
Δὲν μοῦ "πανε γιά νά σοῦ πῶ ανὲ και με ῥωτήρησε,
δᾶ σοῦ "φερα τή γράμματα και πῆσασα νά τ' άνοιξης
κι' ανὲ και θῆλης γιά νά "δῆς ἴντα σκοπὸ βαστοῦσι
τᾶ γράμματα των διάβασε και "κεῖνα θά σοῦ ποῦσι.
Προστάζει τότες ο Πασσᾶς κόβουν τήν κεφαλή του
κι' εἰς τὸ γιάδὸ τήνε πετοῦν μαζὺ με τὸ κορμί του,
προστάζει και τ' άσκήρια του γιά νά χαζιρευτοῦσι
"ς τὸν κάμνον "ς τήν "Ανώπολι τή νύχτα νᾶ βρεθοῦσι,
φονάζει και τὸ μετρητὴ τ' άσκήρια νά μετρήση,
νᾶ ἰδῆ πόσοι τοῦ λείπουσι κ' εὐτὺς νά ἔκινῆση.
Και φέρουσι του τὸ μέτρημα, λείπουσι τρεῖς χιλιάδες
τρακόσιοι καβαλ ἄρηδες και γιαντισαραγάδες,
Κι' οἴλους τσοί πρώτους τὸ γιαντῆς ἔμαζώξε ντιβάνι
θάρρος νά δώσουν τ' άσκήριου και "δᾶ θά βγάλη νάμ.
Εἰς τὸ "Ασες εἰς τὸ σόχωρο "ς τὸ πρίνο ἀπὸ κάτω
ἔξημερώθηκ' ο Πασσᾶς μ' οἴλο του τὸ φουσάτο,
"ς τή Μούρη "ς τὸ Περίχειλο ἔστέξαν τή κανόνια,
"ς τὸ Δραλοάκι "ς τὸ νερὸ ἔβγῆσαν τή βόλια.
"ς τὸ Πάνω-Πόρου τήν κορφή ἔστέξαν τσοί μπουρ-

μπᾶδες,
"ς τὸ Μεσημέρι "ς τὸ γρεμᾶ ἔβγαίνασιν ἡ μπᾶλες.
Μᾶ ἔδιαλάθησ' ο Πασσᾶς "ς οἴλο του τὸ φουσάτο:
«ὅποιοι ἐκείνος θά βρεθῆ νά μπῆ "ς τὸ Πόρο κάτω
και νά μοῦ φέρη σήμεροσᾶδ σφακιανὸ σαντζάκι
θᾶ νά "ναι ὁ καβάλης μου, πρῶτος εἰς τὸ κονάκι».
Τὸν πόλεμον ἄρχίζουσι πὸ τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ
και πλεμοῦν ὀλονυχτίς με τ' άστρα στή σκοτάδι,
και πάλι και τήν ταχυνὴ πόλεμον οἴλ' ἡμέρα
κι' ὄντιμος δὲν ἔφτάσει γιά νά περάσουν πέρα.
Μά ἡ γιάλλ' ἡ ταῦτερινὴ μὴν εἶχε ἔξημερώση
κι' ο ἥλιος ο παντοτεινὸς μὴν ἔβγαῖνε νά δώση.
Τῆ Τρίτης μέρας τήν κακὴν ὄρα νά τή διαῖσθε
ὄσ' εἶσθε στήν "Αράδαινα πάντα νά τή θυμάσθε.
Κάτω ἀπού τή Διβιανὰ οἱ Τούρκοι ἀπογυρίζου
και βγαίνουσι ποῦ τὸν Πλακιά εἰς τὸ Στερονὶ πορίζου
"ς τοῦ Διοματᾶρι τὸ Σελὶ πέμπουν τὸν Μοιραλάη
και πέραςε τὸν φάραγκα εἰς τὸ Ροδάκι πάει.
Κι' ο Δάσκαλος ἔστέκατο κάτω "ς τὸ Μοναστήρι
"ς τὸν "Αγιον "Αστράτηγο, "πού "ναι τὸ πατητήρι,
"ς τὸ δῶμα τοῦ Μοναστηριοῦ εἶχε τὸ μπαράκι
κι' ἔβᾶστα τὸ στή χέρα του τὸ Σηφοδασκαλάκι.
«Φῦγε μπαράχταρη μου και σεις οἱ Καπετάνιοι
γιατί μᾶς ἐτυλίξασι οἱ σκύλ' οἱ Μουσουλμᾶνοι».
Και τότες σηκωθήκασι και βάνουντο "ς τὸ πόδια
κι' ἔπέφτασι σάν τή βροχῆ οἱ μπᾶλες και τή βόλια.
Στὸ πλάι "ς τήν "Αράδαινα ποῦ "ν' ο μεγάλος πεῦκος
ἔπεσ' ο Μπουρμπαχοστρατῆς κι' ο Διγενῆς ο Πέτρος,
εἰκοσιῆς Σφακιανοὶ και δυὸ "Αγιοβασιλιώτες,
πέφτουσι οἴλο τους νεκροί, οἱ ὀλοχτοὶ παιγνιῶτες,
σπούσινε κ' οἱ γ - ἐπίλοιποι πρίχου τσοί σιοτυλίξου
και πρίχου "ς τήν "Αράδαινα τσ' ἄδικθανατίσουν.
Τὸ κολατότῆ ἔσπᾶσασι, τὸ μεσημέρ' ἔφῦγαν
κι' ἄγᾶ σμίγουν οἱ ζωντανὸι εἰς τὸ Τσουνὶ τοῦ Ρήγα,
"ς τοῦ Θεοδωρῆ ποκατωθῆδ ποῦ λέν "ς τὸ Μεσημέρι
ἐκλέγασιν οἱ Σφακιανοὶ γιά τὸ κακὸ χαμπέρι,
κ' οἱ Τούρκοι "ς τήν "Ανώσκηλη τή παῖζαν νά παι-

γνῖδια
κάτω στή Φραγκοκάστελλο τή στέξαν τή τσαντήρια,
οἴλα τή σπῆθια καίουσι, τ' άμπέλια ἔκαπτόνων
και κόβουσι και τῆ μονορνῆσι, τσ' ἔληξε τῆ ξερι-
ζῶνον,
κεντοῦσι τήν "Αράδαινα και πᾶν "ς τὸν "Αη Γιάννη,
κλαίει τῆ θυγατέρες τῆ, περῖσῖα τή μεγάλη,
ποῦ προξενῖο τῆ πέμψασι, νά πάρουν και τήν ἄλλη.
«Μαρία μου, ποῦ σ' εἶχα γᾶ "ς τὸ μέλι μαθημένη
κ' ἔδᾶ σοῦ δίδουν τή σκυλιὰ τή σφάκα ζυμωμένη.
Μαρία μου, ποῦ σ' εἶχα γᾶ με τή χρυσοῦ καλίχη
κ' ἔδᾶ σὲ ἔσῆρνον τή σκυλιὰ "ς τῆ πέτρες, "ς τή χα-

λίχη».
Κλαῖσι τή Σφακιανὰ χωριά, μαζὺ κι' ο "Αης Γιάννης,
κλαίει κι' ο πρῶτος τὸ Σφακιῶ, ο Δάσκαλος ο Γιάννης,
κλαίει πῶς ἔσκαβῶθησαν κι' οἱ δυὸ του θυγατέρες,
πολὺ κακὸ ἔγινηκε ἐκεῖνε δᾶ τῆ μέρες.
* Σᾶης=γραμματοκομιστής, ἀγγελιοφόρος.

Πιάνουν οἱ Τούρκοι τῆ Γαλιζῆς, πᾶν "ς τήν "Αγιά
[Ρουμέλη-
και φεύγουσι ἡ φαμελιές, βγαίνουσι "ς τὸ Λινοσέλι,
κάνουν νά μοῦσι "ς τὸ λαγγὸ "ς τῆ Σαμαριᾶς τὸν
[μάτο.

"ς τῆ πόρτες ἀπαντήξασι τὸ Γιάννη τὸ Μπονάτε
και κάνει τῶνε πόλεμο και πίσω τσοί κολώνει,
τῆν "Εκκλησιὰ περάσασι κι' άκόμη τσοί ζυγῶνει.
Μ' ἄλλοι "πού τὸ Σουλδόσκαλο ἔμπῆκαν ἴσια κάτω
κι' ὄσες εἰρῆκαν φαμελιές τῆ κάνουν ἄνω κάτω.
Λίγ' ἦσαν ποῦ φυλάγασι κι' ἔξᾶφου τσοί πλακόσαν
και μόνο "ς τὸ Νερούτσικο ἐκεῖ τσ' ἀντιστηλώσαν,
γιατ' ἦσαν ἔξῆγιοι οἱ Σφακιανοὶ πῶς ἀπὸ "κεῖ δὲν
[μπαίνουσι.

Λίγ' ἦσαν οἱ βαρειόμοιροι και ποῦ νά πρωτοπῆθῆινον
και σάν τὸ μάθαν ἔαφνικά, πῶς πέρνον τή παιδιὰ
[των
ἀπὸ τὸ βλάκι ο ἴδρωτας τρέχει "ς τή γάγατά των,
δρομαχισμένοι τρέχουσι μήπως και τή γλυτώσουν
γιά ν' ἀνακάσουν τήν Τουρκιά νά "θελε τή σκοτώσουν.
Καλιὰ νά τή σκοτώσουσι παρὰ νά σκλαβωθοῦσι
και ν' ἄλλαξοπιστήσουσι και τούρκοι νά γενοῦσι.
Φτάνουσι τσοί "ς τὸ Σουλδόκαстро, πόλεμο τῶνε κάνουν
μά "πού τή γυναικόπαιδα κινεῖνα δὲν προφτάνου.
Τούρκους σκοτώσασι πολλοῦς και πιάνουσι και σκλά-

βους
και τέσσερ' ἄγαδόπουλα ἀπού τσοί Γιαντισάρους.
Σκοτώνονται και Σφακιανοὶ ἔντεκα παλληκάρια
ποῦ μπαίνουσι εἰς τὸν πόλεμο, ἄφραβα, σάν λιοντάρια.
"Τσοί σκλάβους ἀπού πᾶσασι, τσ' ἄλλάξασι με σκλάβες
κι' ἔξεσκαβῶσαν δεκατρεῖς κοπέλες και μαννάδες.
Κι' ὄλους τσοί τούρκους διώχουσι "πού τ' "Ομαλοῦ
[τᾶ μέρη,

κυνηγητοῦς τσοί χάσασι κάτω "ς τή κάτω μέρη
και δὲν ἀποφασίσασι νά ξαναβγοῦν Χανιώτες,
νά μοῦσι "ς τὸ Σουλδόσκαλο μουδὲ και Σεληνιώτες.
Και οἱ Πασσᾶδες κἀθουσι και εἶναι τσαντιρωμένοι
κάτω στή Φραγκοκάστελλο, "ς τὸ κάμπο ἔαπλωμένοι
και οἴλη μέρα στή βουνά κ' ὅπου μοροῦν πηγαίνουσι
και κἀθ' ἄγᾶ γιαγέρνουσι κ' εἰς τή τσαντήρια υπαί-
[νουσι.

Και μιά βολὰ ποῦ τσοί πολλῆς ἐπῆσαν τσ' "Αμμουδά-
[ρος,
τσοί Σφακιανούς νά κάμνουσι ἄγρίμια "ς τῆ μαδάρη.
Πάνω "ς τοῦ Κάστρου τήν κορφή τὸ βράδυ ἄπῶσᾶ-
[νον

και μυτηρίζα κτίζουσι ἐκεῖ και τσαντιρώνουσι,
μά δὲν εἶδαν ἀνάψασι κι' οἴλοι ἔστρουμιασμένοι
τῆν ταχυνὴ σηκώνουσι μισοἔξαγιασμένοι
κι' ἀνωκατίζουσι τ' ἄρμῆ, κάτω νά κατεβοῦσι,
κι' οἱ Σφακιανοὶ τσοί κυνηγοῦν και ζωντανούς τσ'
[ἀροῦσι.

Οἱ Σφακιανοὶ τσοί κυνηγοῦν και χύνουσι "ς τή Νιᾶτο
κι' ἄλλους ἀπὸ τοῦ Κουταλᾶ ἔκᾶμαν ἴσια κάτω,
ἀπού τὸ Ρουβλαλήμονα τῆ Μελίσσας τῆ Πλάνα
οἱ τούρκοι ξενερίζουσι κ' ὅποιοι ἡμποῖες ἔγλακα.
Τούρκοι σαραντατέσσερες κ' οἱ Σφακιαν' ἦσαν ἔξε
τσοί τούρκους ἔξυγῶνασι και πῆγαν τσοί ὄς τσοί Δέ-
[τες,

και νά ξαναξωμῆνῶσι μπλεῖο δὲν ἀποφασίζαν
νά κτίσουν τοίχους "ς τῆ κορφῆς, νά κάμουν μυτη-
[ρίζια

μόν' ἀπού τή τσαντήρια των τήν ταχυνὴ μισεύουσι
κι' οἴλα τ' "Αγόρια και Γιολλῆς μονομερῆς γυροῦνον.
Μά βγαίνουσι κι' οἱ Σφακιανοὶ μέσ' ἀπού τῆ μαδάρη
και πιάνουσι "ς τὸ πόλεμο εἰς τῆ ῥιζομαδάρη
"ς τοῦ Σκούτζιο και "ς τήν Τρικουκιά, "ς τήν κόρδα
[και "ς τή Νιᾶτο

πόλεμο τῶνε κάνουν και τσοί γυρίζουσι κάτω,
"ς τὸ Γούργουθα και εἰς τσ' "Αργῆς κι' οἴλη τῆ ῥιζα
[πέρα,

Τούρκο νά μὴ σκοτώσουσι δὲν τῶν ἔπῆρα μέρα.
Συχνὰ τσοί κουτελῶνασι κι' ὀπίσω τσοί κολώναν
"ς τή Τζούγκρια και "ς τή Χάλαρα πολλοῦς ἔμπερδου-
[κλῶναν.

μπροσκᾶδες τῶν ἔκᾶνασι και ζωντανούς τσ' ἄροῦσαν
και κάθε μέρα "πᾶ και "κεῖ τούρκους ἔκαταλοῦσαν.
Μά μιά πατουῖα διαλεκτῆ, ἄνδρες καλοκαλιώτες
μαζὺ με τὸν Μανούσασκα ποῦ "σῆρνε τσοί Νιμφοῖτες,
ἐκεῖ "ς τή στράτα τοῦ Μουριοῦ "πού πάει "ς τή Σκα-
[φῖδια,

ἐκόψασι μιά κοπατὲ κ' εἶχασι και παιγνῖδια,
"ς τὸ πλάι ἀποκατωθῆδ ποῦ λέν "ς τὸ Νεροσέλι
οἱ τούρκοι δὲν ἔκάτεχαν ἴντα "ναι "πού τῶ μέλλει,
"ς τὸ δῆσος τσ' ἐτυλίξασι κι' ἄρποῦνται χέρια - χέρια,
μά "σαν κ' οἱ τούρκοι δυνατοὶ κ' εἶχασι και μαχαίρια
κ' ἔσῆρνασι κι' ἄλόγατα κι' αυτὰ χιλιμιντρίζου
και σάν θεριά "ς τσοί Σφακιανούς ἀπῶνω γιουρουν-
[τίζουσι

κι' ἄπῆς ἔσκότωσε ο Μπαροῆς "νιοῦς ἄσπρου καβα-
[λάρη
τ' ἄλογο τὸν ἔξυγῶνε, γυρεῦγει νά τὸν φᾶη
κ' εἰς ἕνα πρίνο ἔχώστηκεν ἐκεῖ και τριγυρίζει
ὀφθαλμα τ' ἄσιμάματα και ποῦ νά τή γιομῖζει,
και σιάζει του μιά κοπανὲ με τή σκουρομαχαίρα
τῆν κεφαλή του μοίρασε και πάει πέρα - πέρα.
Μά πᾶστη κι' ο Μανούσασκα "ς τὸ πόλεμον ἐκῆνο
με μιά τουρκᾶλα "πούτνε θερίδ σάν ἕνα πρίνο
και παῖζει τῆ μιά μαχαίρῆ, βρίσκει τῆνε εἰς τή πέση
και δυὸ κομμάτια γίνηκε πρίχου "ς τή γῆ νά μέση.

«Κι' οὐ' οι Στρατικοί, Παττακοί, Σκορδύλλοι κι' ὄσοι [ἄλλοι
 -ακού τσοί τούρκους δυὸ και τρεῖς κάνουν δίχως κε-
 φάλι.
 Ὁ ἄλλος το' εἰσιγυρίσανε τσοί πρίνους ἀπὸ κάτω,
 μα' κεί σκοτώθη κι' ὁ Ξηρᾶς 'ς τὴ κούρτα 'ς τὸ μι-
 [τάτο,
 'ς τὴ μέσα Νιάτος τὸ Σελί ἴδια 'ς τοῦ Καστριωμένου
 οἱ τούρκοι μιὰ ταῦτερινή, συναυγωπὰ προβαίνουν,
 κι' ἔρχονται μὲ τσοί Πάτερους και μ' ἄλλους Ἄγο-
 [ρίτες
 και πέσσασι πενηνταδυὸ 'ς τσοί ταύκους κι' εἰς τὴ
 [τρούπες.
 Πότε στὴ Νιάτο πηαίνουσι, πότε 'ς τὸ Σκοῦντζο βγαί-
 [νουν
 και πότε 'ς τὴν Ἀγκαθολή, 'ς τὴ Βίγλα ἀναβαίνουν,
 εἰς τὰ Σκαφίδια βγαίνουσι, 'ς τοῦ Διωματὰ τσοί φιά-
 [νουν
 κι' ἔπου κι' ἂν τύχουν Σφακιανοὶ πόλεμο τῶνε κά-
 [νουν,
 κι' ἂν δὲ τῶν κάνουν πόλεμο, θὰ μποῦν εἰς τὸ Ἄ-
 [μουδιάρους
 νὰ πᾶν νὰ τσοί μαζώξουσι, οὐλους γυναῖκες ἄντρες.
 Ἐδέτσι παραδέρασι κι' ὄλο λιγολοῦσι,
 τούρκους χιλιάδες ἑκατὸ μονάχοι πολεμοῦσι.
 Μὰ γραψε πάλι ὁ Πασσᾶς 'ς τὸ Δάσκαλο τὸ Γιάννη
 λόγια πολὺ λυπητερά, μὲ πράσινο μελάνι.
 —Δάσκαλε Γιάννη τῶ Σφακιῶ, ἔλα νὰ μ' ἀνταμώσης
 και τὰ πουλιά π' ἀγορίφες πάχισε νὰ μερώσης.
 Δάσκαλε Γιάννη, Δάσκαλε, ἐμένα νὰ γροικίσης
 τὰ παλληκάρια τῶ Σφακιῶ οὐλα θὰ τ' ἀφανίσης.
 Ποῦ εἶν' ὁ Μπέης τοῦ Μωριά κι' ὁ Μπέης ποῦ τὴ
 [Μάνη ;
 ὅπου οὐς ἐγελάσαι αὐτοὶ οἱ Μοσκοβιάνοι ;
 ὁ Βλάχος εἶναι 'ς τὴ Βλαχιά, τὴν ἔπαθ' ὁ Μανιάτης
 και ἡ Ρωσοῖα κάθεται 'ς τὰ μέρη τὰ δικά της.
 Ὁ γλήγορα νὰ κατεβῆς, νὰ μὴν ἀγοπορίσης,
 και τὰ Σφακιὰ ἀνωφέλευτα μὴ τὰ σιοξεκλήρησης,
 'ς τὰ γραμματὰ μου πίστεψε, ὅτι θὰ νὰ σοῦ ποῦσι,
 ν' ἀφίσης πάλι 'ς τὰ Σφακιὰ ἄνδρες νὰ κατοικοῦσι.
 Σὺν ἔρθης, νὰ μιλήσουμε και σὺν ἀνταμωθοῦμε,
 οὐλα θὰ νὰ συμπαθιστοῦν και φίλοι θὰ γενοῦμε.
 (Και βάνει και τὸν ἀδελφὸ τοῦ Δάσκαλου τοῦ Γιάννη,
 ποῦ σκλάβο τὸν ἐπιπασσι κι' αὐτὸν οἱ Μουσουλιάνοι,
 γιὰ νὰ τοῦ γραφῆ μιὰ γραφή, νὰ τόνε συμβουλέψῃ
 εἰς τοῦ Πασσᾶ νὰ κατεβῆ, μαζὺ του νὰ φιλέψῃ,
 μὴ σιοξεβγάλλῃ τὰ Σφακιὰ ποῦ πῆρε στολ λαϊμὸ του
 κι' ἂν δὲν ἀκούσῃ, ἂ; ὄψεται, κρίμα, μιστὸ δικό του).
 Γράφει και κείνος μιὰ γραφή πέμπει τὴ τ' ἀδελφοῦ
 [του,
 (τὴ σωτηρία γύρευεν ὁ δόλιος τ' ἀπκοῦ του)
 νὰ μὴν ἀγρήσῃ λέει του εἰς τοῦ Πασσᾶ νὰ φτάξῃ
 (και σὺν δὲν ἐφοβότανε μὴν ἤθελε τὴ γραφήν),
 νὰ μὴν ἀγρήσῃ 'ς τοῦ Πασσᾶ νὰ πᾶν δίχως ἄλλο
 ποῦ θὰ τὸν κάμῃ πρίτζιπα και ντεριλιῆ μεγάλο.
 Μὰ 'ς τὴ γραφῆ ποκατωθῆς κάνει τρία σημάδια,
 νὰ μὴ ὑπάγῃ 'ς τοῦ Πασσᾶ, τοῦ λέγασι καθάρια,
 τὰ τρία Μ τοῦ λέγασι ἂν πᾶ νὰ προσκυνῆσῃ,
 εἰς τὰ Σφακιὰ ἄλλη μιὰ βολὸ δὲ θὰ ξαναπατήσῃ !
 Πᾶν τοῦ Δασκάλου τὴ γραφή, πῖάνει και τὴ διαβάξει,
 τῶ μᾶθι τὸ του δακρύζουσι και βαρλιναστενάξῃ.
 Ἐγὼ θὰ πάω 'ς τοῦ Πασσᾶ, μαγάρι νὰ μὲ πνίξῃ
 μὴ σιοξεβγάλλῃ τὰ Σφακιὰ κι' οὐλα νὰ τ' ἀφανίση
 κι' αὐτὰνα μ' ἀπομείνασι, νὰ πάρω στολ λαϊμὸ μου,
 και νὰ μὲ κρεμάσουσι, τὸ θέλει κι' ὁ θεὸς μου.
 Ὁ ποθαμός μου 'ς τὰ Σφακιὰ πολὺ καλὸ θὰ φέρῃ,
 γιὰ τ' ὁ χριμῶνας ἔρχεται, πᾶει τὸ καλοκαίρι,
 'ς τὰ χιόνια πᾶν 'σοί Σφακιανοὶ οὐλοὶ νὰ μὴ χαθοῦσι,
 γιὰ τὸ θὰ νὰ ῥθῃ και καιρὸς νὰ μᾶς κατηγοροῦσι.
 Ἐλάστε, παλληκάρια μου, ἔλα νὰ φιληθοῦμε
 κι' ἡ γιάδικη ὄρα πλάκωσι ποῦ θὰ ξεχωριστοῦμε.
 Ἐλάστε ὅσ' ἀπομένετε νὰ σᾶς εὖ παραγγεῖλω,
 ποῦ τούρκου μὴ πιστέψετε, ἂν κάμῃ και τὸ φίλο,
 και σεις παιδιὰ κι' ἐγγόνια σας, δχθροὶ 'ς τσοί Μου-
 [σουλιάνους
 ὅς ἦσαν κι' οἱ κυροῦδες σας 'ς τὴ Κρήτης τσοί τυ-
 [ράννοους,
 ὅστε νὰ στέκουν τὰ βουνὰ και Σφακιανοὶ νὰ ζοῦσι,
 τσοί τούρκους νὰ τσοί μάχονται και νὰ τσοί πολε-
 [μοῦσι.
 Εἰς τὴν μαδάρες οὐλοὶ σας σταθῆτε ὄσοι μπορεῖτε
 χιόνια νὰ τὴν περῶνοῦσι και τῆς νὰ κατεβῆτε,
 ποῦ θὰ νὰ φύγῃ κι' ἡ Τουρκιὰ 'ς τὴ χῶρες γιὰ νὰ πᾶν
 νὰ μείνουσι και Σφακιανοὶ, οὐλους νὰ μὴ τσοί φάη.
 Και τότες ὁ Πρωτόπαπας, κι' ἄλλοι πολλοὶ τοῦ λέσι,
 τὰ σωθικά τῶνε πονοῦν, τὰ μᾶθια τῶνε κλαῖσι.
 «Δάσκαλε Γιάννη, Δάσκαλε, και μεῖς θὰ σ' ἀκολου-
 [θοῦμε,
 γιὰ νὰ σὲ συντροφιᾶζῶμε νὰ σὲ παρηγοροῦμε.
 Ἄδὲ και δὲν ἀφήσουσι ὀπισθὸν γιὰ νὰ ῥθοῦμε
 μαζὺ σου ἂς ποθάνωμε, μαζὺ σου ἂς πνιγοῦμε».
 «Κάτσετε σεις, Πρωτόπαπας, και χρεῖα νὰι μεγάλη,
 νὰ ἰδῆτ' ἴντα θ' ἀπογενῆ και τῶ Σφακιῶν τὸ χάλι.
 Μὰ γὰ νὰ μ' ὤφελῆτε, καθόλου δὲν μπορεῖτε,
 και μόνο ποῦ θὰ νὰ ῥθετε μαζὺ μου θὰ χαθῆτε.
 «Ἐμεῖς μαζὺ σου θὰ ῥθωμε νὰ πηαίνωμε ἀντάμα
 και ὁ Πασσᾶς εἰς τὰ Σφακιὰ ἴντ' ἄλλο πλεῖδὸ θὰ κάμῃ ;
 Ἐρῆμαξε και σκλαβώσε και χόρτασ' ἡ καρδιά του
 σὺν πάρῃ μᾶς θὰ σηκωθῆ νὰ πᾶν 'ς τὴ δουλιὰ του».
 Μὰ λέσι κι' ὁ Μανουσακας : κάμετε ὡς ἀγαπᾶτε,
 ἐγὼ δὲν τὸ θωρῶ καλὰ, εἰς τοῦ Πασσᾶ νὰ πᾶτε,

ἐγὼ, κι' ὁ Βλουδὸπουλος, ὁ Χορδος και οἱ ἄλλοι,
 δὲν προσκυνοῦμε 'μεῖς πασσᾶ και βασιλῆα κεφάλι,
 εἰς τὰ φαράγγια, 'ς τὰ γκρεμὰ θὰ πᾶ ἰὰ κτοικοῦμε,
 κι' ὡστε νὰ στέκῃ ἕνας μας, τούρκους θὰ πολεμοῦμε.
 'ς τὴ Σβουριχτὴ θὰ κάτωμε, πάνω 'ς τὸ Λινοσέλι
 κι' ἂς μᾶς σὲ κάμῃ ὁ Θεὸς κι' ἡ χάρις του ὅτι θέλει».
 Λέει τῶνε κι' ὁ Δάσκαλος, μὲ μᾶθια δακρυσιμένα :
 —Πιστέψετε 'ς τὴ χάρις του, ἀδέρφια πιστεμένα,
 οὐλοὶ γυναῖκες και παιδιὰ ἀπάνω 'ς τὴν μαδάρες,
 ὡστε ν' ἀφήσουν τὰ Σφακιὰ οἱ ἄπιστοι μπουρμάδες,
 κι' ὀρπίζω πῶς ὀγλήγορα, σὺν πᾶμε νὰ μᾶς δοῦσι,
 ζήσωμε γιὰ ποθάνωμε, θὲ νὰ ξεκουραστοῦσι.
 Κριακόεικας ἐσηκώθη και πᾶει 'ς τὰ παιδιὰ του
 νὰ παραγγεῖλῃ και νὰ πῆ τ' ἀπομείματά του.
 Λέει, «γυναῖκά μ' ἀκριβὴ και μπιστικό μου ταῖρι,
 μὲ γνῶσι και μὲ φρόνησι, ἀκούσε τὸ χαμπέρι.
 Ἐγὼ θὰ πάω 'ς τοῦ Πασσᾶ, μαζὺ του νὰ μιλήσω
 και δὲν κατέχω τὸ γοργό, ἂν γυρίσω πίσω.
 Ἐχε τὴν ἔργοια τῶν παιδιῶ, σὺν εἶσαι μαθημένη
 και νὰ τὰ συλλογιᾶσαι ἔσπνου και κοιμισμένη.
 Πᾶντα μαζὺ μὲ τὸ ἔδικός, ἐαδὲλφους και μπαρμπάδες,
 μὲ τὸ ἀδελφὸς και ἀνηψιός, π' ἀφήκων οἱ ἀγάδες
 κι' ὀρπίζω πῶς μὲ τὸν Πασσᾶ και γὼ θὲ νὰ φιλέψω,
 κι' ἐκείνους ποῦ σκλαβώθηκαν γιὰ νὰ τσοί ξεμπερδέψω.
 Τὰ θάρρη μας εἰς τὸν Θεὸν νὰ τὸν παρακαλοῦμε
 νὰ ξεναδοῦμε ὄσους ζοῦν κι' ὄλοι ν' ἂντ μωθοῦμε.
 Ἐλάστε σὴν ἀγκάλῃ μου, παιδιὰ, νὰ σᾶς φιλήσω,
 και φρόνημα νὰ κάνετε, ὡστε ποῦ νὰ γυρίσω,
 ν' ἀκούετε τὴν μόννας σας και πᾶ τῶν ἔδικῶ σας
 και τὴν εὐχὴ μου νὰ ἔχετε και τὸν Θεὸ βοηθὸ σας.
 Και σεις οἱ φίλοι κι' ἔδικοι, ἀδέρφια Σφακιανοὶ μου,
 ἀκούσατε νὰ σᾶς σὲ πῶ και γὼ τὴ συμβουλή μου :
 «τοῦ τούρκου μὴ θωρεῦσατε, εἰς ὄσα κι' ἂν τάσει,
 μὲ ψώματα θὰ πολεμᾶ, ὡστε νὰ σᾶς γελᾶσῃ.
 Τοῦ τούρκου ἀλαργιεύετε, κινεῖσι μὴ τοῦ σιμώνη,
 τὸ ριζικό κι' ἡ μοῖρα μας δὲν ἀλλάξεν ἀκόμη».
 Κι' ὡς ἄνοιξε τὰ χεῖλιά του, γιὰ ν' ἀποχαιρετήσῃ,
 ἐτρέχεσι τὰ μᾶθια του, σὺν τὸ νερό 'ς τὴ βρύσι.
 Μ' ἀπῆτις και ξεκίνησε και πῆρεν ἴσια κάτω
 ἐτότες κι' ἡ γυναῖκα του, τὸν ἐμοιρολογᾶτο.
 «Μισοῦγεις Δάσκαλε Γιάννη και τί μοῦ παραγγέρνεις ;
 θωρῶ το και κατέχω το, πῶς δὲν ξεναγγιγέρνεις.
 Ὡς πότε νὰ σὲ καρτεροῦ, πότε νὰ σ' ἀνημῶνε
 νὰ ἔχω τὴν πόρτα μ' ἀνοιχτὴ και τὸ σκιμνὶ στρωμένο» ;
 —Ἀποῦ τὸ Κᾶστρο νὰ ῥθῶ γὼ θ' ἀργῆσ' ὅπως κι' ἂν
 [διδάξω,
 μὰ σὰ γιαιτέρω τὸ γιὰ μᾶς τὰ σπῖθια μας θὰ σιᾶξω.
 Νὰ κάτσε σὺν ἀρχόντισσᾶς ἡσοῦν μαθημένη
 νὰ ἔχη τὴν πόρτα σου ἀνοιχτὴ, τὴ τάβλα μας στρωμένη,
 τὰ μοιρολόγια σῶπασε, ἔλα 'ς τὸ λοῖσμός σου,
 μὰ ζωντανὸ τῶνε θωρεῖς ἀκόμη τὸ Γιαννιὸ σου.
 Μὰ βρουκομένους πορπατεῖ και πᾶει ν' ἀλαργῆρῃ,
 μέσα ἡ καρδιά του ὀκλίθωσε κι' ἂς ἦτο παλληκάρι,
 κι' ὄντε - ν - ἐπέρνα 'ς τὸ χωριό, τὰ μᾶθια του δακρύζαν
 γιὰ τ' ἔδλεπε τὰ σπῖθια του ἀκόμη κι' ἐκαπνίζαν.
 Βαριὰ, βαριὰ ναστέναξε και μοναχός του λέει,
 (τὸν ἀπάτο του δὲν ψηφᾶ και τὰ κονάκια κλαῖει)
 ἀντζεμπα νὰ μὲ φτάζουσε σκκοῦλι πεντακόσια
 νὰ σιᾶξω τὰ κονάκια μου ὡς ἦτανε και πρῶτα ;
 Ἐσουτρεφιάξῃ τῶνε δικολογιᾶς και ἔνοι ;
 κι' ἦσαν μιὰ ἐδδομηνταριά, οὐλοὶ ξεδιχαμένοι.
 Φτάνουν στολ Φραγκοκάστελλο κι' εἰς τοῦ Πασσᾶ ποσῶ-
 [νουν,
 κι' ἐκεῖνος δίδει τ' ὄρδινο κι' εὐτὸς τσοί ξεματώνουν.
 Οὐλους τσοί ξεματώσασι και τσοί μπισταγγωνίζουσι
 και τότες δὲ τὸ νῆσσοσι πῶς δὲν ξεναγγιζοῦν.
 Οὐλους τσοί πέμπει μαζωτὸς μαζ' ἄλυσωδεμένους,
 πολλὰ τσοί βροσανόσασι 'ς τὸ δρόμο τσοί καμῶνους.
 Στὸ Κᾶστρο τὸν ἐπέμψασι τὸν Δάσκαλο τὸν Γιάννη
 νὰ τὸν ὑπάνε 'ς τοῦ Πασσᾶ ἀπάνω 'ς τὸ ντιβάνι.
 Ἐσέρνασι τῶνε πολλοὶ, πεζοὶ και ἀτιληδες,
 'ς τὸ δρόμο τῶν ἐπρότανε νὰ γίνουσι ριζατζῆδες,
 «κι' ἂν θέλετ' ἄσπρα δίδω σας, κι' ἂν θίλετε παρᾶδες,
 μὰ γ' ἀπατὸς μου τσοί κοδα, τὴν μεγαλοδομάδες.
 (Κᾶθ' ἀνθρωπος ποῦ πνίγεται γυραῖει σιωτηρία
 μὰ 'ς τὰ καλὰ καθοῦμενα κινιούς δὲν ἔχει χρεῖα).
 «Δὲν θέλωμε ποῦ τ' ἄσπρα σου, μουδ' ἀποῦ τὸ φλουρί
 [σου
 κι' ἂν δὲ τουρκέψῃς ἄπιστε θὰ φᾶς τὴν κεφαλὴ σου».
 Σ' τὸ Κᾶστρο ὄντε τσοί βᾶνσι ποῦ τῶ Χανιῶ τὴν
 [πόρτα
 χαμκοκλιση τὸ λαὸς σὺν πατημένα χέρτα.
 Γλακοῦν οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ ἴδοῦν, οὐλοὶ μικροὶ μεγάλοι ;
 τσοί πρώτους ποῦ σηκώσασι τοῦ Βασιλῆα κεφάλι.
 Ἐπήγγασι τσοί τοῦ Πασσᾶ κι' ἦτονε Ρεμεζάνι,
 «Χίλια καλῶς ἐκόπησας Ἄρχο Δαοκαλογιάννη,
 καλῶς τῶνε τὸ Δάσκαλο τὸν πρῶτο τῶν κουρσέρω
 ἀποῦ μοῦ μῆνα κι' ἔλεγε τὴν χῶρες θὰ σοῦ πάρω,
 καλῶς ἦλθεν ὁ Δάσκαλος μὲ τὸ μεγάλο νάμι
 και σεις οἱ ἄλλοι Σφακιανοὶ, στραθιωτες καπετάνιοι».
 Διὰτάσει τότες ὁ Πασσᾶς σακμινὰ γιὰ νὰ καθίσουν,
 φαῖτό νὰ τῶνε δώσουσι, κρασὶ νὰ τσοί ποτίσουν.
 Φέρνουν τομποῦκι γικσεμὶ και φαρφορὶ φλιτζάνι
 και δίδουσι του τὸν καβὲ τοῦ Δάσκαλου τοῦ Γιάννη.
 «Σὺν θέλης Δάσκαλε Γιαννιὸ νὰ μὴ κακαποδώσης
 πῆς μου ἴντα τῶνε ἡ ἀφορμὴ πόλεμο νὰ σηκώσης ;
 Οἱ Σφακιανοὶ δοσιμάτα, χαράματα δὲν ἐδίδαν,
 πῆς μου ποῖθὲ εἶναι ἀφορμὴ και πῆσαν 'ς τὴ παγίδα ;
 και Σφακιανὸς δοσιμάτα δὲν ἐδίθε ποτὲ του
 κι' ὁ Βασιλῆας τὰ χάριζε χατήρι τὴν γενὲς του.
 Κι' ἂν εἶχετε κερῶνονα, ἔπρεπε νὰ τὰ πῆτε

ἐμένα ποῦ μουνε πασσᾶς και νὰ μὴ σηκωθῆτε,
 νὰ γράψω γὼ 'ς τοῦ Βασιλῆα και σεις εἰς τὴ Σουλτάνα
 ποῦ σᾶς ἀγάπα σὺν παιδιὰ δίχως κριανένα πρᾶμμα,
 μόνο σηκώθης Δάσκαλε, μὲ τὸν Μωρητᾶν ἀντάμα
 γιὰ νὰ χαθῆ τῶσος λαὸς και σὺ νὰ βγάλῃς νάμι,
 τ' ἀσκήρια τὰ βασιλικά ν' ἀδικοσκοτωθοῦσι
 κι' ἀποῦ τὴν Κρήτης τὴ τουρκιὰ χιλιάδες νὰ καθαοῦσι,
 πάνω 'ς τὰ ὄρη 'ς τὰ βουνὰ εἰς τὸ ἔρημες μαδάρες
 χιλιάδες ν' ἀπομείνουσι γιαντισσορι κι' ἀγάδες».
 Ὁ Δάσκαλος τῶνε γροικᾶ, γυρίζει και τοῦ κάνει
 (καπνὸ ἀπὸ τὸ στόμα του κι' ἀποῦ τ' ἀρθοῦντα βγάινει):
 Καλὲ Πασσᾶ, ἴντα ν' αὐτὰ ποῦ κάθεται και λέει
 και τὸ λαὸ ποῦ χάθηκε περίσῃ τῶνε κλαῖεις ;
 ποῦ πέρασαν οἱ ἑκατὸ (χρόνοι) ἀποῦρθετε 'ς τὴ Κρήτη
 και καμετε τσοί Κρητικοὺς και δὲν ὀρρίζουν σπῖτι,
 μουδὲ και τῶ ἀπατῶς τῶνε, μουδὲ και τὰ παιδιὰ τῶν,
 μουδὲ και τὴν ζωὴ τῶνε, μουδὲ τὰ πρᾶμματά τῶν.
 Οὐλημερῆς εἰς τὸ ἀγκριές, 'ς τὰ βάσανα και κόπος
 και σὺν τὰ ζᾶ τσοί διᾶχνετε, δὲν τσοί θωρεῖτ' ἀνθρώ-
 [πους.
 Πᾶντα γυραῖετ' ἀφορμὴ τὸ γαῖμα τῶν νὰ πῆτε
 και νὰ σκοτώσατε ρωμηό, πολλὰ τὸ πῆθημετε,
 κι' εἰναι ἡ μόνη σας χαρὰ, δὲν ἔδητε σκοτωμένους,
 ξεκοιλιασμένους 'ς τὰ στενά κι' ἀματοκολισμένους,
 ἀποῦ δὲν τσοί σιμῆρνετε, μουδὲ σὺν κλωσσοπούλια,
 γιὰ νὰ τσοί θάψου ὕστερα τσοί βάνουν 'ς τὰ σκακούλια.
 Και ἡ γαλιτῖα εἰστε σεις, οἱ ἄνομοι πασσᾶδες,
 π' ἀφήνετε ἀχαλίνωτους τσοί γιαντισσοραγᾶδες,
 π' ἀφήνετε τσοί χριστιανούς σὲ τέτοια τυραννία,
 πλειότερη τ' ἀγρια θηριὰ ἔχουσι εὐσπλαχνία.
 Ἀλήθεια λές, οἱ Σφακιανοὶ δοσιμάτα δὲ δίδουν
 και τ' ἄρματά τῶνε κινιούς, ποτὲ δὲ παραβίδουν.
 Τὴν Κρήτης τὸ ἄλλους χριστιανούς ἀποῦ ναι 'ς τὸ
 [Σουλτάνο
 δὲν τσοί ἔχετε γιὰ τίβοτι 'ς τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω
 γι' αὐτὸ και γὼ ἀποφάσισα τὴν Κρήτη νὰ σηκώσω,
 κι' ἀποῦ τὰ νύχια τῶν τουρκῶ νὰ τὴν ἐλευθερώσω.
 Πρῶτας γιὰ τὴ πατριδα μου δεῦτερο γιὰ τὴν πίστι,
 τρίτο γιὰ τὸ ἄλλους χριστιανούς ποῦ κάθουνται 'ς τὴ
 [Κρήτη,
 γιὰ τὴν ἂν εἶμαι Σφακιανός, παιδιὸ τὴν Κρήτης εἶμαι
 και νὰ θωρῶ τσοί κρητικούς στὰ βάσανα πονεῖ με».
 (Και ὁ Πασσᾶς χμογελά, τὰ γένεα του χαϊδεῖ,
 τὴν μανιτὰ του τὴ πολλή, νὰ καταπῆ γυραῖει).
 Πάλι ξεναρωτᾶ τῶνε : «Πῆς μου Δαοκαλογιάννη,
 ποιοὺς φίλους εἶχες 'ς τὸ Μωριά και μπιστικούς στὴ
 [Μάνη ;
 και πῶς μου ὄλη τὴ δουλιὰ τὸ πρᾶγμα πῶς πηαίνεις
 και πῶς σᾶς ἐγελάσαι κι' ἐχάθητε καμῶνοι ;
 Πῆς μου γι' αὐτὰ ποῦ σὲ ρωτῶ, μὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὄρα,
 σοῦ τάσω νὰ σοῦ πρίτζηπας εἰς τὸ Σφακιῶ τὴ χῶρα».
 Μ' αὐτὰ πλεῖδὸ δὲν τ' ἀγοικᾶ ὁ Δάσκαλος ὁ Γιάννης.
 Λέει του : «σῶπασε Πασσᾶ, μόνο τὰ λόγια χάνεις,
 κομμένο ναι τὸ δίχτυ σου, τὸ φᾶρι δὲν τὸ πᾶνεις.
 Πασσᾶ, κατέχω το καλὰ, πῶς θὲ νὰ μ' ἀποθάνῃς,
 και λέω σοῦ το φανερά, οὐλα σᾶνε πὸ μῆνα,
 και ὅτι θέλεις κάμε με, μὴ βλάψῃς πλεῖδὸ κανένα.
 Μ' ἂν ἐν και θέλης ἄφρησ' με, και ὄρα μιὰ μὲ φτάνει
 νὰ παραγγεῖλω 'ς τὰ Σφακιὰ μὲ τὸ Μπουνατογιάννη
 νὰ πῆ τὴν Σγουρομάλλινῃς νὰ μὴ μὲ περιμένῃ
 και νὰ φορέσῃ φορεσιὰ μαύρη σκοτινισμένη,
 νὰ κόψῃ τὰ ξαθὰ μαλλιά, νὰ χῶσῃ τὸ καμῶ της,
 γιὰ δὲν τῶνε ξεναθωρεῖ, ἡ δόλια τὸ Γιαννιὸ της».
 Και ὁ Πασσᾶς χμογελά, κουνεῖ τὴν κεφαλὴ του,
 ἄφται και ὄδῶν ἡ μούρη του και τρέμει τὸ κορμὶ του.
 Ἄφρησε τὴν παραγγεῖλιές, Δάσκαλε, γιὰ τὴν ὄρα,
 γιὰ τ' ἔχομε λογαριασμό, σὺν ἦρθες εἰς τὴν χῶρα
 και ὁ Μπουνάτος στὰ Σφακιὰ ἀκόμη δὲν θὰ πᾶν,
 κι' ἐσὲ και κείνον, Δάσκαλε, τὸ κύμα θὰ σᾶς φάη.
 —Σοῦ τὸ πα γὼ κατέχω το πῶς θὲ νὰ μὲ χαλάσης,
 'ς τὴ θάλασσα γῆ τῶν σκυλιῶ εἶψε με νὰ χορτάσης.
 Δὲν τὸ ἔχω γιὰ τὸ χάλασμα κι' ἐχλαστέθηκαν κι' ἄλλοι
 μὰ τὸ ἔχω γιὰ τσοί χριστιανούς και τῶ Σφακιῶ τὸ χάλι.
 τὸ ἔχω γιὰ τῶσος φαμελιές, ἀπ' ὀρφανὲς θὰ μείνουσι,
 κι' αὐτὲς ποῦ σκλαβωθήκασι και τούρκισες θὰ γίνουσι
 και γιὰ τσοί τῶσους Σφακιανούς ποῦ δὲ μ' ἀφρουκα-
 [στήκαν
 κι' ἦρθασι εἰς τὰ χέρια σου, 'ς τὸ μακελιὸ και μπῆκαν.
 Μὰ ὡστε νὰ σέκουν τὰ Σφακιὰ και Σφακιανοὶ νὰ ζοῦσι
 τσοί Τούρκους θὰ τσοί κυνηγοῦν νὰ μᾶς ἐκδικηθοῦσι».
 Και ὁ Πασσᾶς τὸν ἐγοικᾶ, τὰ χεῖλιά του δαγκάνει,
 τὰ σωθικά του χοχλακοῦν και βράζουσι σὺν καζᾶνι.
 Τουρκολογᾶ κι' ἀγριεύεται, ἡ γιδψη του κυριζέει,
 γδαρτὸ νὰ τῶνε κάμουσι ἄμεισως διαρίζει.
 «Γιαδέστε τὸν Γκιαοῦρμπαση, ποῦ θὲ ν' ἀποκοτίση
 και μέσο 'ς τὰ σερᾶγια μου, γιὰ νὰ μὲ φοβερῆσῃ.
 Γλήγορα πάρτετε τῶνε, νὰ φύγῃ ἀπὸ μπροστά μου,
 νὰ τὸν ἴδῶ δίχως πετῶ νὰ δροσιτῆ ἡ καρδιά μου».
 Δὲν τὸν ἀπόπιε τὸν καβὲ, πέρνου του τὸ τομποῦκι,
 πῖάνουν και κατεβάζουν τὸν κάτω 'ς τὸ γμουροῦκι.
 Δὲν τὸν ἀπόπιε τὸν καβὲ, μουδὲ και τὸν καπνὸ του,
 λουριδες τὴν ἐδγάλασι οἱ σκύλοι τὴν προδὲ του.
 Κιζῶτε τὸν ἀπογδέρνασι, ἔτριξ' ἡ μιὰ του χερα
 και τότες ἐτουρκεύασι τὴ μῖαν του θυγατέρα,
 τουρκεύουσι και τὴν ἄλλην του, χανοῦμισα τὴν κάνουν
 κι' ἐρώτα γιὰ τὸν Κύρην της, ἴντα τὸν ἀποκάνουν.
 Κάτω 'ς τὸ γλέντι κάθεται μὲ κι' ἄλλα παλληκάρια
 (και κείνο τῶνε τρώγασι τὴν θάλασσα τὸ φᾶρι).
 Δαοκαλογιαννοποδλες μου, ἔτοκα τῶνε γραφᾶς σας,
 τούρκας παιδιὸ νὰ μυριστῆ τὴν νιότης τὸν ἀνθὸ σας !

Αραγε να βαστάξετε τούρκισες να γενήτε και τούρκους να βυζιάξετε, παιδιά σας να τὰ πητε ; πού σας ἀράξαν 'σάν θεριά 'πού τὴ γλυκειά σας μάννα, τὸν ἀκριβὸ τὸν κύρη σας, 'σάν οἶφι τὸν ἐγδῶρα !

Καὶ ὁ Πασσῆς ἐπρόσταξε, κιά νὰ τσοὶ σφαλίξουν νὰ κάμουναι χρόνους ἐφτά κι' ὄξω νὰ μὴ ξανοίξουν. Μόνον ὄσ' ἐμπατήρασι κ' εἶναι καὶ διαβασιμένοι, θὰ γώσουν ἴνα πάθαιεν εἰς τὸν Κουλέ οἱ καυμένοι. Πάντα τσοὶ μπαγκλαβίζουσι, μαρτύρια τῶν ἐκάναν, σίντερα χειροπόδαρα, μεγάλα τῶν ἐβάναν καὶ κἀθ' ἀργὰ τσοὶ βγάναισι, 'σάν ἤθελε νυχτώσει κ' εἰς τὴ δουλιὰ τσοὶ οἶχανσι, ὥστε νὰ ἐξημερώσῃ. Κι' οὐλή τὴ νύχτα 'ς τὴ δουλιὰ καὶ τὸ ψωμί λιγάκι γιὰ νὰ μὴν ἔχουν νάναρα νὰ φύγουν εἰς τὸ γλάκι. Γιὰτ' ἐφοβᾶτον ὁ Πασσῆς τὸσ' ἄξια παλληκάρια νὰ μὴ τοῦ σπάσουν τὴ φλακί, τέτοια γερὰ ποδάρια, νὰ πάρουν δίπλα τῆ κορφῆς, εἰς τὰ Σφακιά νὰ τᾶσι, νὰ μὴ μπορέσῃ κ' ἄλλη μιά, γιὰ νὰ τσοὶ ξαναπαίσῃ. Σωστοὺς τρεῖς χρόνους κάμασι 'ς τὸ σκότος φλακιά-

ὥστε πού σπάσαν τὴ φλακί καὶ ἕνας-ἕνας φεύγει. Ἐφύγαν καὶ γλυτώσαν, ὅσους δὴν ἐσκοτώσαν. γιὰτ' οἱ βαρδιάνοι τὸ εἶδαισι ντελόγκως καὶ τσοὶ νῶ- κ' ἐπροπατοῦσαν κἀθ' ἀργὰ μὲ τῆ πληγῆς 'ς τὰ πό- και πέντε μέρες κάμουναι, 'ς τὰ δάση καὶ στὰ ὄρη καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Γέρογρη 'ς τοῦ Βαγιωνίου τὸ σπίτι καὶ κείνος τὸ ἀπαδέχτηκε, 'σάν διάχνουν εἰς τὴν

ψωμί, σπιβάνια καὶ πετσιά, τῶν δίδει νὰ βαστοῦσι νὰ ἔχουσι 'κεὶ πού πηγαίνουσι καὶ κεί πού περπατοῦσι καὶ λέρνει τσοὶ καὶ μοναχὸς βγάνει τσοὶ 'ς τὸν καλὴ χωσιὰ τῶν εὔρηκε 'ς τὴ τρύπα τοῦ Κουρογούλι, καὶ μέρες δεκατέσσερις ἐκάμαν εἰς τὴν τρύπα, τὸν ἔακουστο Πρωτόπαπα, ἐκείδᾶ τὸν ἀφήκα. 'Ὅσοι κ' ἂν εἶσθε χριστιανοὶ καὶ βλέπετε τὸν ἥλιο, κλάψετε τὸν Πρωτόπαπα, π' ἀπόθανε 'ς τὸ σπήλιο, κλαίτε καὶ τὸ ἄλλους Σφακιανούς, π' ἀπόμειναν ἀπὸ τὰ χάλια πού 'χασί, 'ς τὰ σίντερα, 'ς τσοὶ βρώ-

καὶ τὸ Μιχελουδόπαπα 'πού 'ς τὴ φλακί κουτσάθη κ' ἀπόμεινε εἰς τὸν κουλέ κ' ἐτέλειωσε τὰ πάθη. Πέμπουν εἰς τὰ Σφακιά σαή, νὰ πῆ τὴ χαμπάρω νὰ πᾶσι νὰ τσοὶ πάρουσι νὰ σέρνουν καὶ μουλάρια. 'Ἐνα Ἀνωγιανόπουλο, τὸ Γιώργη τὸ Σοιτλάτο, αὐτὸν ἐτέμψαν 'ς τὰ Σφακιά κ' ἔδωκε τὸ μαντάτο. Ἐπῆγασιν κ' ἐπῆραν τσοὶ, μὰ λίγους πλειὸ τσοὶ βρῆ- και 'κείνους ἀπὸ βρήκασιν, κακὴ ζωὴ τὴν εἶχαν. Καὶ ποῖδες μπορεῖ νὰ διηγηθῆ οὔλα τὰ βασανά τους, τὰ νυχτοπαραδέσματα καὶ τὰ σκοντάματά τους ; πού προκατοῦσαν κἀθ' ἀργὰ, τῆ νύχτας οὔλες τὸ

ὥστε πού ν' ἀποσώσουσι 'ς τοῦ Πρέβελη ἀποπόδες. Τὸ Φοινικιά περάσασιν 'ς τὰ Χάλαρα ἐφτάξαν καὶ 'κεὶ ἔσκουραστήκασιν καὶ τὸν Θεὸ δαξάσαν, 'ς τ' Ἀγιά Ἀντωνίου τὸν ποταμό, εἰς τὴν ἐλῆᾶ πὸ και 'κεὶ ἔσκουραστήκασιν κ' ἦσαν νερὸ δροσάτο. Εἰς τὰ Σφακιά ποσώσασιν καὶ πᾶν εἰς τὰ χωριά των, πού νάβρουν τσοὶ γυναῖκες των, πού νάβρουν τὰ παι- 'πού τρεῖς χρόν' ἐπεράσασιν πού τὰ ἐξχωριστήκαν κ' ἄλλοι πεθάναν 'ς τὰ βουνὰ κ' ἄλλοι σκλάβοι πια- Καὶ πέρασέ των ἡ γὰρὰ πὸς ἐξεσκαβωθῆκαν, γιὰτ' ἄλλα πάλιν βάσανα κ' ἄλλοι καῦμοι τσοὶ βρῆσαν. Ἀγνώριστὰ βρῆσαν τὰ Σφακιά, τσοὶ γειτονιῆς ἔχουσαν κ' ὄνειρο τῶν ἐφαίνετο ἐκεῖ πού τσοὶ θωροῦνε, κιανένα σπῆτι πού καὶ πού ἀνατροχαιασμένο καὶ σὰ μυτατοκάθισμα, χτισμένο σκεπασμένο. Πεῖνα καὶ φτώχεια κ' ἐρημιὰ, κλάυματα, μοιρολόγια, ἀκούγασιν εἰς τῆ γιαιλιῆς καὶ βλέπασιν τ' Ἀγόρια. Ἀναστενάζουν θλιβερά καὶ κλαῖσι βουρκομένα, πὸς ἀποδῶκαν τὰ Σφακιά τὰ πολυπαινεμένα, ἀπὸ 'χαν χῶρες καὶ χωριά, κονάκια καὶ σεράγια, κ' ἄνδρες λεβέντες 'ς τὴ θωριά κ' εἰς τὴν καρδιά

πούχασιν νέους γιὰ τ' ἄρματα, γέρους νὰ συμβουλεύουν καὶ γεροντάδες κ' ἄρχοντας ἀξίους νὰ δασκαλεύουν, νοικοκυράδες τοῦ σπιτιοῦ, καμῶνες γιὰ τὴ ρόκα, γερόντισσες νὰ κάθονται νὰ ξένουν εἰς τὴ πόρτα, ἀνυφαντοῦδες γνωστικῆς, νὰ κάνουν τὰ διασίδια, κοράσια γιὰ τὸ ξόμπλιασμα καὶ νιῆς γιὰ τ' ἀργαστήρια, κοράσια 'σάν τὰ κρυὰ νερά, 'σάν τσοὶ κρυγιοὺς ἀγέρες, π' οὔργουνται 'σάν τὰ μάροπα, κάθε καλῆς ἡμέρας, ἀπ' οὔλα ξόμπλια καὶ δουλιῆς, κάθε γιορτῆ ἀφήνα καὶ πηγαῖναι 'ς τὴν ἐκκλησιά, 'σάν τοῦ βουνοῦτὰ κρῖνα.

Ἀναστενάζουν θλιβερά καὶ χύνουν μαῦρα δάκρυα, πὸς ἀποδῶκαν τὰ Σφακιά, τῆ λευτεριάς τὰ κάστρα, πού 'χαν καρδιά ἔακουστὰ καὶ ναῦτες παινεμένους 'ς τὴ Πόλη καὶ 'ς τὴ Βενετία περίσσια ἔακουσμένους, δὲν ἐδηλιόσαν πέλαγος, φουρτίες δὲν 'ψηφούσαν καὶ τὰ στοιχεῖα τῆ θάλασσας κ' αὐτὰ τὰ ἐνικοῦσαν. Καὶ τὰ βαρκάκια βλέπουσι σάπια καὶ τρυπημένα εἰς τὴν ἀμμουσία κοίτουνται ξερὰ χαρβαλιασμένα, ἄντρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ 'ς τὰ μαῦρα βουτημένα κ' ἀπὸ τὰ πάθη τὰ πολλὰ καὶ λύπες χλωμιασμένα. Δὲν βλέπουσιν ἀρχόντισσες, μὲ τῆ μακρὺς πλεξοῦδες, σπαλέτα μὲ χρυσόπλεκτα, μὲ ξόμπλια βησιτοῦρες καὶ κορασιῶδες παχουλῆς μὲ τὰ γιορτανάλια, μ' οὔδὲ μὲ τῆ χρυσόμπολιες, μ' οὔδὲ μὲ τὰ καλίκια. Δὲν βλέπουν νιούς μὲ τ' ἄρματα ἀσημοκουνωμένους 'ψηλοῦς καὶ λιγνομέσθηδες, 'σάν βιόλες στολισμένους, νὰ γαῖτανίζουσι 'ς τὸ χορὸ, τὰ λέσι μαντινάδες, νὰ σιουσινται, νὰ λυγίζουσι, μὲ τόσες ταπεινάδες καὶ γέρους ἀπρομάληδες νὰ κάθονται 'ς τὴν τάβλα νὰ τρῶσι καὶ νὰ πίνουσι, νὰ τραγουδοῦν μεγάλα, νὰ λέν τραβοῦδια τοῦ σκαμνιοῦ καὶ τοῦ πολέμου βάλη κ' ἡ τάβλ' ἀπὸ τὴ μιά μερὲ ν' ἀντικαλῆ 'ς τὴν ἄλλη. Οἱ γεγληντζέδες πᾶφασι, πᾶσιν οἱ χωροκόποι κ' ἀγνώριστος ἐγένηκεν, ὁ τόπος κ' οἱ ἀνθρώποι. Πού εἰν' οἱ γιάντρες τῶ Σφακιοῦ, οἱ γιάξιοι κ' ἄνθρω

'ς οὔλο τὸν κόσμο ἔακουστοί, περίσσια τιμημένοι ; πού εἰν' οἱ γιάντρες τῶ Σφακιοῦ, οὔλοι, μικροὶ, μεγάλοι, ἀπὸ πρωτοσηκώσασιν τοῦ Βασιλεῖα κεφάλι ; Δασκαλογιάννη, ἔακουστὸ Πρωτόπαπα ἀνδριωμένο, 'ς τὴ γνῶσι καὶ τὴ φρόνησι, ἀπ' οὔλους παινεμένο. Ἀνώπολι κ' Ἀράδενα καὶ 'σεῖς Ἀη Γιαννιώτες, πού 'ναι τὰ παλληκάρια σας, οἱ γόμορροι παγινιώτες ; Ἀγόρια πού ν' οἱ γιάντρες σας οἱ πολυπαινεμένοι, 'ς τῆ φρονιμάδες καὶ τὸ ἄντρες, 'ς τὸ κόσμο ἔακου-

οἱ Ἀσκούφοι, πού ν' οἱ Πάτεροι, πού ν' οἱ Μαυροπατέροι, οἱ τιμημένοι 'ς τὴν ἀντριά, τῆ Κρήτης τὸ ἐκαθῆρι ; λεβέντες Καλικραθινοὶ, Νιμπριότες ἀντρειωμένοι, Γιωργιτσιανοὶ μου φρόνιμοι καὶ κοσμογυρισμένοι ; Πού εἶστε οἱ Βολουδιανοὶ, τῶ Σφακιανῶ Ἀζάδες, πού κἀνετε καὶ τρέμασι τῆ Κρήτης οἱ Πασσάδες ; Πού εἶστε οἱ Δασκαλιανοὶ καὶ 'σεῖς οἱ Μιχελιάκοι, καὶ Βλάχοι καὶ Σαπόλιες καὶ 'σεῖς οἱ Στρατηκάκοι ; Βαρδιάκοι καὶ Σκορδύλλιδες καὶ 'σεῖς οἱ Κουτρομπάδες, πού 'χετε 'ς τὴ παλάμη σας τσοὶ Γιαντισαραγάδες ; Πού εἶστε οἱ Σπαντιδιανοὶ, οἱ Μπούρμπαχοι κ' οἱ ἄλλοι, οἱ Χοῦρῆδες κ' οἱ Σφακιανοὶ, οὔλοι μικροὶ μεγάλοι ; Ἄλλους ἔφαγ' ὁ πέλεμος κ' ἄλλοι ἐξεντευτήκαν καὶ ἔρημα καὶ πάντεμα καὶ τὰ Σφακιά τ' ἀφήκαν. Ἐρημ' ἀφήκαν τὰ Σφακιά, κλιτὰ καὶ γρυνιασμένα κ' οὔλα Ἀγόρια καὶ Γιαλιῆς κατατροχαιασμένα. Πού 'ναι ἡ χώρα τῶ Σφακιοῦ μὲ τὰ πολλὰ καρδιά, μὲ τὸ ἕκατό τῆ ἐκκλησιῆς, τὰ πλοῦσια τὰ σεράγια ; Τὸ Μεσοχώρι, ὁ Μπρόσγιαλος, τὸ Θόλος, τὸ Γιωργίτσι οὔλα γινῆκασιν σωρὸς καὶ δὲν βγορίζε σπῆτι. Λιθιανὰ κ' Ἀνώπολι, Μουρί καὶ Κομητάδες πού εἶναι τὰ κονάκια σας, χαμώσπιτα κ' ὄντάδες ; Ἀη Γιάννη κ' Ἀράδενα, Λουτροῦ κ' Ἀγιά Ρουμέλη, πού τὰ καρδιά κάνασι οἱ Σφακιανοὶ μαρνήροι ; Βρασκὰ, Βουβὰ καὶ Πατσιανέ, κ' Ἀγόρια τὰ δικά σας, πού εἶναι οἱ ὄντάδες σας, τὰ καμκρόσπιτά σας ; οὔλα γινῆκα τρόχαλος καὶ ποῖδες νὰ τ' ἀναχτίσῃ πού πιάσαν οἱ νοικοκυροὶ Ἀνατολὴ καὶ Δύση ; γιὰ δὲν τῶν ἔκανε καρδιά τσοὶ Τούρκους νὰ γροικοῦσι κ' ἄλλοι 'ς τὸν Ἄδη πῆγασιν, ἐκεῖ καὶ κατοικοῦσι, κ' ἐκείνοι πού 'πομείνασι 'σάν ξωτικοὶ γυρίζουν κ' ὄρεσι δὲ τῶν κάνει πλειὸ 'σάν πρῶτα νὰ καθίζουν, μουδὲ 'ς τὸ νοῦν των τόδαναν, μουδὲ 'ς τὸ λογισμό των, πὸς θε νὰ δώσουσι βεργί 'ς τὸ Τούρκο τὸν ὄχθρο των. Μάντα νὰ κάμουν οἱ πτωχοὶ, κακὸς εἶναι κ' ὁ ζόρος, αὐτοὶ καλὰ τὸ λόγιασαν νὰ πάρουσι τῆ χῶρες κ' ὄντιμος δὲν ἤμπόρεσαν, δὲν εἶναι κ' ἐντροπῆ των, μόνο πὸς τὴν ἐπάθασιν ἀπὸ τὴν κεφαλή των, γιὰτὶ δὲν εἶχαν ἀφορμὴ, μονάχοι των ἐζούσαν, 'ς τὸ χόματά τωνε ποτὲ Τούρκοι δὲν ἐπατοῦσαν, δοσιμῆκα δὲν δίδασιν, οὔτ' ἀγκαριῆς ἐκάναν, τὰ δυὸ τους κόβια τῶν Τούρκω, σ' ἕνα πεποῦτσι 'βά-

εἶχαν καὶ τὰ καρδιά τους, πού τῶν ἐκουβαλοῦσαν, 'σάν μπεῆδες καὶ πρίσπηδες εἰς τὰ Σφακιά περνοῦσαν. Ἀς ἤθελα συλλογιστοῦν, καλὰ νὰ τὸ μετρήσουν, οὔλους τσοὶ Τούρκους μοναχοὶ, πὸς θε τσοὶ πολεμήσουν. Ὁ Μόσκοβος κ' ἂν ἦτονε 'ς τὴ Γαῦδο γιὰ νὰ φτάξῃ, πάλ' ἡ Τουρκιά ἐπρόφτανε νὰ τσοὶ μεσορημάξῃ. Μὰ δίχως νὰ τὴ κάμουναι τὴν Κρήτη ρωμησοῦνη, νὰ τὰ ξεβγάλουν τὰ Σφακιά δὲν ἦτο δικησοῦνη, ἐκλαίγασιν τὰ μάθια τους γιὰτὶ βαρεῖα πονοῦσι νὰ βλέπουσι τσοὶ Κρητικοὺς 'ς τὰ χάλια πού περνοῦσι κ' ἐμοιάσασιν τοῦ μέρμιγκα, πού λὲ ἡ παρομοία, τὸ πὸς 'σάν τ' ὄργιστῇ ὁ Θεὸς τὸν κάνει 'σάν τὴ μύγια, φτερά τσοὶ δίδει καὶ πετὰ καὶ τὴ φουλή τ' ἀφίνει καὶ βρῆκεσι τὸνε τὸ πούλι καὶ τὸνε καταπίνει.»

Ἐγ' Ἀναγνώστης τοῦ Παπαῦ τοῦ Σήφη τοῦ Σκορδύλλη. αὐτὰ πού σὰς δηγήθηκα μὲ γράμμα μὲ κοντόλι, ἀρχίνηξα καὶ τὰ γράφα λιγάκι κάθε μέρα κ' εἰς τὴ Παπούρα κάθουμιον 'ς τὸ Γκίβετ' ἀπὸ πέρα, εἰς τὴ Παπούρα κάθουμιον γιὰτ' ἤμου γκαλονόμος καὶ μὲ τὸν μπάμπια Παντζελιῶ, ἀπὸ τὸν τυροκόμος, ἐγὼ ἐκράθουν τὸ χαρτί κ' ἐκράθουν καὶ τὴ μπέγνα κ' ἐκείνος μοῦ δηγῶτανε καὶ τὰ γράφα ἕνα - ἕνα,

τ' ἀμάθια τοῦ δακρῶζουσι 'σάν τὸ ἀναθηβάσει, ὄντες μοῦ τὸ δηγῶτανε τοῦ Δάσκαλου τὸ χάλι, ἡ γιδμηλιά του κόβεται, συλλογισμοὶ τὸν πιάγουν, καὶ μαῦρους ἀναστεναγμοὺς τὰ σωθικά του βγάνουν. Πόσα καὶ πόσα βάσανα, πόσες καὶ πόσες λύπες, τοῦρχονταν 'ς τὸ συλλογισμό, πόσοι καῦμοι καὶ πίκρες. Ν' ἀναστοράται μονομιάς τοῦ Καστελιῶ τὸ ἀνθρώ- τσοὶ γωργιανούς του καὶ δικούς τσοὶ φίλους καὶ συν- ν' ἀναστοράται τὰ Σφακιά τὸ ἄνδρες καὶ τὰ παιδιὰ

τὰ πάθη καὶ τὰ χάλια των καὶ τ' ἀποδέματά των. Τραγουδεχτὰ μοῦ τὰ 'λεγε γιὰτ' εἶναι ριμαδῶρος, γιὰτ' ἔχει κ' ἀπὸ τὸ Θεὸ τὸ πλεῖδ μεγάλο δῶρος, ὅσα δὲν εἶδ' ἐκάτεχε κ' ὅσα δὲ δὲν τὰ ξέχνα, γιὰτ' ἔχει καὶ θυμητικὸ καλλίτερο ἀπὸ μπέγνα καὶ ποῖδες μπορεῖ νὰ δηγήθῃ ἐκεῖνα πού θυμάται, μὲ τὸ τραγοῦδι νὰ τὰ πῆ ἐκεῖνα πού δηγᾶται ; πολλὰ τὰ μάθια τ' εἶδασιν κ' ἀκούσασιν τ' αὐθιὰ τοῦ βάσανα πάθη καὶ καῦμοι ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά του. Στὰ χίλια ἐφτακόσια γδοήκοντα ἕξ ἔτος 'πού τοῦ Δασκάλου τὸν καιρὸ δεκάξε χρόν' ἐφέτος, πού δᾶστουν 'ς τὸ σακκοῦλι μου, μπέγνα, χαρτί μελάνι καὶ τὸ τραγοῦδι τὸ γράφα τοῦ Δάσκαλου τοῦ Γιάννη Μ' ἂν εἰν' τὰ γράμματα σφαλτὰ, τὰ λόγια δίχως χάρε 'σάν τυροκόμου μάθησι καὶ μπέγνα μιτατῆρη ἂν εἰν' τὰ γράμματα σφαλτὰ, τὰ λόγια μπερδεμένα, συμπάθῃ 'σοσι τ' ἀκούετε, δὲν εἶναι κ' ἀπὸ μπέγνα Σάν αἰγιδάρης ὁ φτωχὸς πὸ κάτω πὸ τὸ πρίνο, τὸ γράφα ὡς ἐκάτεχε, τῶν γνωστικῶ τ' ἀφίνω, νὰ τραγουδοῦσι θλιβερά, οὔλοι μισοὶ μεγάλοι νὰ τότε κλαῖν τὸ Δάσκαλο καὶ τῶ Σφακιοῦ τὰ χάλια καὶ νὰ μὴ λέη καὶ κιαῖς γιὰ τὰ γραφόμενά μου, γιὰτ' ἄλλοι τὰ δηγήθηκα πολὺ πρωτῆτερα μου, κ' αὐτὸς ὁ μπάμπια Μπαντζελιῶς ἐδᾶ 'ς τὰ γερα-

πού τὰ δασιν τὰ μάθια του καὶ τ' ἀκούσαν τ' αὐθιὰτου κ' εἶχε καὶ πιθυμιὰ πολλὴ πάντα νὰ τὰ δηγᾶται 'σάν τὸ ψκλιτῆρι ὁ δάσκαλος π' ἀπ' ὄξω τὸ θυμάται. Τ Ὡ Δ Ο Σ

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 2ας σελίδος) καὶ Βαρδ. Βαρδιῶνη. Ἐπικρολοῦθησε μικρὰ συζήτησις, καθ' ἣν ὑπεδείχθη, ὅτι θὰ ἦτο φρόνιμον καὶ Πατριωτικὸν νὰ ἐπέλθῃ λογικὴ λύσις. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑζητήσεως ταύτης ὑπῆρξαν ἐνθαρρυντικά. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀνεμένετο ἡ λύσις τῆς Πολιορκίας τοῦ Βάμου, ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν.

Κατέπιν τούτου ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεχώρησε τὴν 12ην Μαῦτου διὰ τὰ Χανιά. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Σούδα, τὴν μεσημβρίαν περίπου τῆς ἰδίας ἡμέρας, ἐπληροφορήθημεν ὅτι εἶχε γίνε σφαγὴ εἰς Χανιά. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν κάθε κίνδυνον ἐκρίναμεν κλυτέρον καὶ μετὰ τῶν συνοδῶν μας ἀξιωματικῶ καὶ χωροφύλους, ἐξελέξαμεν τὸν δρόμον τοῦ Βλιτῆ ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ.

Διερχόμενοι ὁμοῦ τὴν Πλάτην τοῦ Λεντάρη, ἔναντι τῆς Χαλέπας, μᾶς ἐπετέθησαν οἱ Βασιβιζοῦκοι Τούρκοι. Ἐδύχως ὁμοῦ ἐπεμβάσει τοῦ ἐκχριστιανθέντος Βλαστάκη, γιωρίζοντος τὸν οὐνοδὸν μας χωροφύλακα Χαλὶμ ἐσώθημεν, καταφυγόντες εἰς Χαλέπαν.

Τὰ γεγονότα ἔλαβον τὴν ἐξέλιξιν ἣν προέβλεψεν ὁ Τουρχὰν Πασσῆς. Ἡ σφαγὴ [ἐξακολουθῶσε καὶ κατὰ τὰς ἐπομένους ἡμέρας.] Ὁ Τουρχὰν Πασσῆς ἀνακλιθεὶς ἀνεκατεστάθη διὰ τοῦ Ἀβδοῦλᾶχ Πασσᾶ. Οὗτος ἔκαψε καὶ ἐρήμωσε τὰς πεδιάδας Κυθωνίας καὶ Κισσάμου καὶ ἔλυσε βιαίως τὴν πολιορκίαν τοῦ Βάμου. Ὁὕτω ἡ κατάστασις ἔλαβε χαρακτῆρα γενιαιῆς ἐπαναστάσεως ἐν Κρήτῃ. Ἐυρωπαϊκὸς δὲ στόλος κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμὲν Χανίων.

Οἱ ἐν Χανίοις προτάσει τοῦ Ἐπισκόπου Νικηφόρου ἐξέλεξαν ἐπιτροπὴν, ἵνα [καὶ πάλιν μεταβῆ] εἰς Ἀποκόρωνα καὶ φροντίσῃ διὰ ἐπίτευξιν συνεννόσεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων. Ἡ ἐπιτροπὴ οὕτω καθηρτίσθη ἀπὸ τὸν Δημ. Ξανθοῦδάκη, Γ. Μαρῆν, Γ. Φούμην, Ν. Ζουρῆην, Στυλ. Κολοκυθᾶν, Γ. Παπαδάκη, ἐμὲ καὶ ἄλλους.

Συνοδεία δὲ φρουρᾶς μετέβημεν εἰς Φρὲ Ἀποκόρωνου, ἐνθα συνηγηθήμεν μετὰ τῶν Μελῶν

και των Παπα Κασέλου, Μαλινου, Γογονη κλπ.

Κατόπιν ζωηράς συζητήσεως λαβούσης μέρος εις τὸ Σχολικὸν Κτίριον τοῦ χωρίου, ἐπῆλθε τελικῶς συμφωνία, ὅπως διὰ τῆς Βουλῆς ὑποβληθῆ κοινὸν πρόγραμμα Πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων.

Τὴν μεθεπομένην ἀνεχωρήσαμεν μέσῳ Κάμπων ἐπὶ στρέφαντες εἰς Χανιά.

Ἡ χαρὰ τῶν ἀναμενόντων ἡμᾶς Χριστιανῶν ἦτο ἀπερίγραπτος.

Τὰ πράγματα παρέμεινον ὡς εἶχον μέχρι τῆς ἐνεργείας τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νομίμου συγκλήσεως τῆς Βουλῆς. Ἐν αὐτῇ συζητήσασιν αἱ Πολιτικαὶ καὶ Μεταρρυθμίσεις.

Ἀρχὰς Ἰουλίου ἐπετεύχθη ἡ σύγκλησις τῆς Κρητικῆς Βουλῆς. Κατὰ ταῦτα τὴν ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Ἀβδουλάχ Πασσᾶς, ἀνέγνωσε κατὰ τὰ εἰθώδη φερμάνιον τοῦ Σουλτάνου μόνον τουρκιστί, ἐν ᾗ εἶδει νὰ ἀναγνωσθῆ καὶ ἑλληνιστί κατὰ τὰ καθιερωμένα.

Τότε ἐγώ, ὁ Παπαδόπουλος τρος καὶ ὁ Σήφακας ὑπεβάλομεν ἐρώτημα διατὶ δὲν ἀνεγνώσθη καὶ ἑλληνιστί τὸ φερμάνιον. Ὁ Ἀβδουλάχ Πασσᾶς ζήτησεν ἐξηγήσεις διὰ τὴν ἐπέμεινσίν μας ἔλαβεν τὴν ἀπάντησιν παρὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Βουλῆς εἰπόντος ἀπρηπη φράσιν, ἣν παραλείπω.

Ἀκολουθῶντες ἔλαβον τὸν λόγον ὁ Σφακιανᾶκης καὶ ἄλλοι ὑποστηρίζαντες τὸ ἐρώτημά μας.

Ὅτε ἐκμανεῖς ὁ Ἀβδουλάχ Πασσᾶς διέλυσε τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς.

Οἱ Χριστιανοὶ βουλευταὶ φοβηθέντες κατεφυγόμεν εἰς τὰ διάφορα Προξενεῖα καὶ ὑπεβάλομεν δικαμαρτυρίας.

Μεταξὺ τῶν δικαμαρτυρηθέντων Χριστιανῶν ἀναφέρω τοὺς Σφακιανᾶκην, Μιχελιδάκην, Κ. Μητροστάκην, Βορεάδην, Ἐμμ. Παπαγιαννάκην, Ἰ. Σκουλᾶν καὶ Ἀσκούτσην.

Ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ ἐν λόγω διαδήματος ἦτο ἡ ἀνάκλησις τοῦ Ἀβδουλάχ Πασσᾶ.

Ε.Μ. Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΙΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Προκαλοῦνται οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ Νομοῦ Χανίων οἱ ὅποιοι εἶχον ἀνταρτικὰ Σώματα, καταρτισμένα νομίμως, κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912—1913 νὰ προσέλθωσι τὴν 3 Δεκεμβρίου 1939 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὧρα 11ην π. μ. εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου «Χρυσότομος» ὅπως συσκεφθῶσι καὶ λάβωσιν ἀποφάσεις ἐπὶ ἐνδιαφέροντος σοβαροῦ ζητήματος.

(Κατ' ἐντολήν τῶν διαμενόντων εἰς Χανιά Σωματῶν Χῶν Ἀρχηγῶν).

ΟΝΕΙΡΑ ΣΤΗ ΝΕΙΟΤΗ

Η ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

ΤΟΥ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΔΡΥΑΔΗ

4ον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

II

Τὸ φθινόπωρον εἶδεν ἕνα μελαγχολικὸν τόπον στὴ φύσιν, καὶ ὁ Ρᾶν μέσα στὴ μελαγχολία αὐτὴ ἐβλεπε ὅλη τὴν εἰκόνα τῆς καρδιάς του, γιατί ὁ Ρᾶν τῶρα ἄρχισε νὰ μελαγχολῇ.

Πολλὰς φορὰς τὴν συναντοῦσε, ἄλλες τόσες φορὰς ἐκεῖνη περνοῦσε ἀπὸ τὸ σπίτι του, καὶ καμμιά φορὰ δὲν τῆς εἶχε μιλήσει.

Ποτέ. Ἀλλὰ ἡ καρδιά του ἦταν τόσο θερμὴ γι' αὐτή, ὁ ἔσωτερικὸς του κόσμος ἦταν τόσο προθύμος νὰ τὴν ἀγαπήσῃ ἀκόμη περισσότερο, νὰ τὴν θαυμάσῃ ἄλλες τόσες φορὰς, σὰν νὰ τὴν εἶχε γνωρίσει.

Καὶ ὅταν κάποιος πρῶτον οἱ δύο τους ἀθελά κυτάκτικαν ἕνα γλυκὸ χαμόγελό της, ἔκαμε ἐκεῖνον νὰ αἰσθανθῆ ἄριστος πνοὴς νὰ τὸν χαϊδεύουν, καὶ ὁλοένα νὰ ἀνυπομονῇ νὰ τὴν γνωρίσῃ ὅπως τοῦ εἶχε πεῖ ὁ Τῶνης.

Εἶχε γι' αὐτὸ πολλὴ ἀνυπομονησία, πολλὴ περιέργεια καὶ μεγάλο πόθο. Ἄραγε, ἐσκέπτετο, πῶς θὰ τὴν γνώριζε; τί θὰ τοῦ ἔλεγε; Τὸ ἤξευρε διὰ τὴν ἀγαποῦσε, ὅτι εἶχε πλέξει τόσα γλυκὰ ὄνειρα τῆς πρὸς ἀνεπιβεβαίωτης εὐτυχίας; Τί θὰ ἔλεγε ἐκεῖνη ἂν τῆς ζήτησε τὴν ἀγάπην της;

Αὐτὰ ὅλα ἐσκέπτετο ὧρες ἀτέλειωτες ὁ Ρᾶν, καὶ μὲ τὴν θερμότερες παρακλήσεις ζητοῦσε ἀπὸ τὸν φίλον του νὰ τὴν γνωρίσῃ.

Καὶ σ' ὅλα αὐτὰ ἦλθε ἡ πραγματικότης γιὰ νὰ γῶσιν τὸν πραγματικὸν τόπον, ἦλθε ἡ ἀλήθεια γιὰ νὰ εἶδῃ τὸ κάθε παραπέτασμα καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἕνα διαφορετικὸν κόσμον. Ἦλθε ἡ γνωριμία νὰ δώ-

σῃ τὸν παλμό, τὴν κίνησιν, μιὰ μεγάλη δύναμιν στὸν Ρᾶν, νὰ δώσῃ τὴν ἄλλη μιὰ αἰτία σ' αὐτόν, ἕνα πρὸς μεγάλο πόθο, γιὰ νὰ προχωρήσῃ διὰ τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς ὁμορφῆς ἀγάπης, τέτοιας ποῦ τραγουδοῦν τὰ πουλιὰ καὶ μαρτυροῦν οἱ φεγγαρόλουστες βραδυές, ἀγάπης τὴν ὁποία ἐπλεξε μόνος του μέσα στὰ μεγαλεῖα τῆς φύσεως, μὲ μόνην ἐμπνευστριατὴν μαγεύτρα Ρένα.

Ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα τὸ ὁποῖο θὰ τὴν γνώριζε, ὅπως τοῦ εἶχε πρωτοπεῖ ὁ Τῶνης ἦτο πολὺ σκεπτικὸς.

Εἶχε πάρει τὴν ἀπόφασιν νὰ τῆς δώσῃ νὰ καταλάβῃ τὸ πόσο πολὺ τὴν εἶχε ἀγαπήσει. Ἀλλὰ ὁμοῦς ἐπειδὴ ἦταν ἡ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του ποῦ ἀγαποῦσε ἦταν καὶ διστακτικὸς. Ἦθελε νὰ πρωτογνωρίσῃ τὸν χαρακτήρα της, νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἰδέαν της, καὶ ἀναλόγως νὰ μπορέσῃ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἰδέας του.....

Καὶ ὅταν μέσα εἰς τὴν μεγάλη ἐκεῖνη παρέα ἡ ὁποία μὲ τόσα τραγουδία καὶ ἐγκαρδιότητα προχωροῦσε εἰς τὸ μεγάλο δρόμον τοῦ χωριοῦ ἡ Ρένα πλησίασε τὸν Ρᾶν, ἐκεῖνος τότε πολὺ κοκκίνισε γιατί νόμιζε ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐγνώριζαν τὴν σκέψιν του. Ἐκεῖνος προσπαθοῦσε νὰ ἐξετάσῃ τὴν Ρένα ἀπὸ ὅλες τὴς πλευρὰς, ἀπὸ κάθε ἀποψη.

Ἐκεῖνη, καθὼς ἦταν ντυμένη μὲ ἕνα γαλάζιον φόρεμα καὶ φοροῦσε μεταξωτὴς λευκὰς κορδέλες στὰ μαλλιά της ποῦ σὰν νᾶταν ἀπὸ ἔβανο καὶ πλατίνα, ἔμοιαζε μὲ τὴν θεϊκὴν ἐκεῖνην κόρη ποῦ ζοῦσαν στὰ παρθένα δάσχη τὰς ὁποίας ἡ μυθολο-

γία ἔκαμε πρὸς ὁμορφῆς ἀπὸ ὅτι μπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεῖς.

Ἦταν μιὰ ζωγραφία, ἕνα ἀριστοῦργημα. Ἐπειτα ἐκεῖνο τὸ παρθενικὸ τῆς μεϊδιάμα, ἐκεῖνη ἡ χάρις τῆς φωνῆς της, οἱ ναζιάρικες τῆς κινήσεις, ἡ κάθε τῆς λέξις, ἡ κάθε τῆς κινήσις, ὅλα μαζί, τὴν ἔκαναν ὁμορφὴ μέσα στὴς χάρεις, τὴν ἔκαναν φανταστικὴ ζωγραφία μέσα στὴν εἰκόνα τοῦ βραδυνοῦ μεγαλοουργήματος.

Ἀξέχαστες εἰκόνας, ἀλησμόνητες στιγμὲς οἱ ὁποῖες μένοντι βαθεῖα χαραγμένες μέσα στὴ μύμησιν.

Ἐκεῖνη γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν πλησίαζε καὶ λαβαίει μέρος εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ Ρᾶν καὶ τοῦ Τῶνης. Πρὸς τὴν συμφωνοῦσε εἰς τὰ λόγια τοῦ Ρᾶν, καὶ τοῦ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία καὶ τὸ ὄνειρό της νὰ γίνῃ γυναῖκα ἐνὸς ἀνθρώπου τέτοιου ὅπως ὁ Ρᾶν ἔλεγε ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ γίνῃ, ὅπως αὐτὸς ἠθελε.

Καὶ διαρκῶς πρόσεχε τὰ λόγια τοῦ Ρᾶν καὶ πάντοτε ἀπαντοῦσε μὲ ἕνα ἑλαφρὸ μεϊδιάμα.

Ὁ Ρᾶν τὴν θαύμαζε. Ἐκεῖνη τὸν ἔκανε μὲ τὸ μεϊδιάμα καὶ τὴ χάρις της εὐτυχισμένο. Τοῦ εἶδεν μιὰ ἐλπίδα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὁνείρων του. Τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ της τοῦ παρουσίαζαν ἄλλους κόσμους αἰσθήματος, μιὰ νέα ζωὴ.

Ἐκεῖνος γιὰ ὅλα αὐτὰ τῆς εἶδεν τὴν καρδιά του.

Σὲ ὅ,τι συζητοῦν κρύπτονται οἱ ἰδέες τοῦ Ρᾶν καὶ τῆς Ρένας.

Μιὰ στιγμὴ μένοντι μόνοι.

Μὰ ὁ Ρᾶν δὲν ἔχει ἀκόμη τὸ θάρρος γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του. Νομίζει πῶς ἡ Ρένα γνωρί-

ζει τὸν ἔρωτά του καὶ ἀρκεῖται μόνον στὸ μεϊδιάμα καὶ σὲ λίγα κολακευτικὰ λόγια. Ἐκεῖνη πάλι τὸν βλέπει κατάματα, τοῦ χαμογελαίει καὶ τοῦ ἀνοίγει τοὺς πρὸς βαθεῖους κόσμους τῆς καρδιάς του, δίδοντάς του λίγη δροσιά ἀπὸ τὴν χάρις της. Ἀλλὰ οὔτε αὐτὴ ἔχει τὸ θάρρος γιὰ νὰ τοῦ εἰπῆ περισσότερα.

Ἐτσι πέρασαν ἐκεῖνη τὴν βραδυά.

Μετὰ ἀπὸ τὴν γνωριμία των, ἐκεῖνη ἔλεγε εἰς τὸν Τῶνη κάθε τόσο γιὰ τὸ φίλον του, γιὰ τὴν καλή του καρδιά, γιὰ τὴν ὀρθὴν του σκέψιν, καὶ ὅλο τοῦ ἔλεγε ὅτι τοῦ ζήλευε ἐπειδὴ ἔχει ἕνα τόσο καλὸ φίλον.

Καὶ ὅταν τὰ βραδυνά, μετὰ τὸ ἡλιοβασιλεῦμα ὁ Τῶνης ἔπαιζε τὰ πολλὰ λουλούδια τῆς αὐλῆς, ἐκεῖνη, πρόσχαρη πεταλούδιτσα, τοῦ ἔλεγε, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Ρᾶν θὰ ἔκανε ἀκόμη πρὸς εὐχάριστη τὴν συντροφία των.

Καὶ πολλὰς φορὰς ἔλεγε τὴν ἐπιθυμίαν στὸν Τῶνη ὅτι ἔχει ἕνα βαθύτερον αἰσθημα γι' αὐτόν καὶ πολὺ τὸν παρακαλοῦσε νὰ φροντίσῃ νὰ ξανασυναντηθοῦν.

Καὶ ὅταν μιὰ μέρα ἡ μητέρα της εἶπε πᾶσι σὲ μιὰ ἐκδρομῇ ἀπὸ τὴν πόλιν θὰ ἐπιτρέψῃς ὅπως τὴν νύκτα, ἐκεῖνη τοῦ ζήτησε ἀπὸ τὸν Τῶνη νὰ πᾶνε περίπατον μὲ τὴν γνωστὴν συντροφία... Ἐτσι καὶ ἔγινε. Ἐξ αἰτίας τῆς δραστηριότητος τοῦ Τῶνη ἡ γνωστὴ συντροφία ἀπὸ λίγα κορίτσια, τὸν Ρᾶν, τὸν Γιώργον τὸν ἐξάδελφον τοῦ Τῶνη, εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς τὴν αὐλήν του καὶ ἀφοῦ ἔγινε ἕνα πρόχειρον σχέδιον τοῦ περιπάτου ἐξεκίνησαν.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΩΝ Γ. ΦΡΑΓΚΙΟΥΔΑΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΤΖΑΜΠΑΣΗ Μεγάλη παρακαταθήκη βαπτιστικῶν καὶ στεφάνων γάμου εἰς πλουσίας συλλογὰς. Τιμὰν λιαν συγκαταβατικά.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ - ΕΤΟΣ Ι Δ Ρ Υ Σ Ε Ω Σ 1893 114 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ 6 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ (Ἐν Ἀγγλίᾳ, Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ). Ὁργανισμὸς ἰδρυθεὶς ὑπὸ τῆς ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΑΘΗΝΩΝ: THE BANK OF ATHENS TRUST COMPANY 205, West 33rd Street—NEW YORK ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ ΕΝ ΟΦΕΙ ΚΑΙ ΕΠΙ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟ ΜΑΛΛΟΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΣ ΟΡΟΝΣ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

ΣΑΡΤΙΝΣΚΥ
Ο ΠΑΣΣΑΣ ΠΟΥ ΒΟΗΘΗΣΕ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΦΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. Γ. ΓΑΛΑΝΗ

Αποκλειστικότης «ΕΡΕΥΝΗΣ»

Ἡ Ρωσία εἶχε πάρει πιά τὴν ἀπόφασί της : Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ξεσποῦσε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Αὐτὸ ἦταν τὸ θέμα τῆς συζήτησεως σ' ἕλη τὴν Εὐρώπη. Σ' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ δώσῃ προσοχὴ ὁ Σουλτάνος. Μὰ καὶ σ' αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ ἀτήριζαν τὴς ἐλπίδες τους. Μέσα στὴν ἀναμπουμπούλα, ἀν ἐκμεταλλευνόντουσαν κατ' ἀλλήλα τὴν περιστάση, ποῖος ξέρει ; Ἴσως νὰ ἀποκτοῦσαν τὴν ἐλευθερίαν τους.

Βρισκόμαστε στὰ 1873. Ὁ Σάββα—Πασσᾶς εἶχε ἀντικατασταθῆ ἀπὸ τὸν Σαρτίνσκυ, ποὺ εἶχε πατέρα Πολωνὸ καὶ μητέρα Ἑλληνίδα.

Ἀπὸ τὴν μητέρα του λοιπὸν εἶχε κληρονομήσει μεγάλες ἀρατὲς καὶ στὴ καρδιά του φώλιαζε ὁ πόθος νὰ δῆ τὴν Ἑλλάδα ἐλεύθερη. Γι' αὐτὸ τὸ νέο του ἀξίωμα τοῦ εἶδεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ υποβοηθῆσθαι τὸ ἔργον τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Σαρτίνσκυ ὡς Μουτεσαρρίφης, ποὺ ἦταν, ἔμενε στοῦ Βάμου Ἀποκορώνου. Ἀπ' ἐκεῖ μπερδεύει μὲ ἀπόλυτη εὐκαιρία μὲ τὴς προφυλάξεις, ποὺ λάβαινε, νὰ βοηθῆσθαι τὸν ἀγῶνα.

Ἐτοὶ κάλεσε τὸ 1876 ὃ, τὸ 1877 τὸν Πρόεδρο Δημογεροντίας Βάμου—Σφακίων καὶ ἄλλους προκρίτους, ὅπως τοὺς γιατροὺς Ἰωάν. Σταμ. Φραντζεσκᾶκη καὶ Λεωνίδα Δαμπράκη, τὸν Ἀναγνώστη Γογονῆ, τὸν Στελιανὸ Ἀναστασιάδη καὶ τὸν Μιχαὴλ Παπαγιαννάκη ἀπ' τοὺς Ἀρμένους καὶ τὸν Σταμάτη Μυλωνογιάννη. Μὲ λίγα λόγια τοὺς εἶπε πῶς τὸ συμφέρον τους ἦταν νὰ ἐκμεταλλευντοῦν τὸ Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο, γιὰ ν' ἀποτινάξουν τὸ ζυγόν.

Οἱ πρόκριτοι, ὅτε ἀπὸ οὐσκηφῆ, ἀποφάσισαν νὰ δράσουν. Συνεννοήθηκαν μὲ τοὺς Δημογέροντες Χανίων, Ρεθύμνης καὶ Σφακίων καὶ ἐμήσαν στὸν ἀγῶνα ὄλους τοὺς διανοουμένους τῶν δύο νομῶν.

Ὅλα τὰ πράγματα πηγαιναν εὐνοϊκά. Ἐμενε τώρα νὰ συγκεντρωθοῦν ὄλοι μαζί γιὰ νὰ κηρύξουν τὴν ἐπανάσταση.

Ἀλλὰ ἦταν εὐκολὴ μιὰ πολυἀριθμὸς συγκέντρωση ; Οἱ Τούρκοι παρακολουθοῦσαν τοὺς Χριστιανούς. Τὸ ἀδιέξοδο αὐτὸ λύθηκε μὲ

τὸ ἐξῆς πρόσχημα : Ὁ γιὰ τὸς Ἀγγελίδης θάρχονταν ἀπὸ τὰ Χανιά στοῦ Βάμου μὲ τοὺς φίλους του, τοὺς μεμυημένους δηλαδὴ στὸν ἀγῶνα, ὡς οὐντεκνος γιὰ νὰ βαπτίσῃ τὸ παιδί τοῦ Γιάννη Φραντζεσκᾶκη (τὸν Σταμάτη).

Ὅλο τὸ χωριὸν μιλοῦσε γιὰ τὴ συγκέντρωση. Οἱ Χριστιανοὶ ἐπρόβησαν τὴ δικαιολογία της. Οἱ Τούρκοι, ὑποποιοὶ πάντοτε, κατήγγειλαν στὸ Σαρτίνσκυ πῶς ἐγκυμονοῦσε ἐπανάσταση.

Ὁ Σαρτίνσκυ, βέβαια, ἦταν γνώστης τῆς υποθέσεως. Μήπως δὲν ἦταν ὁ ὑποκινητής ; Ἐπρεπε ὅμως νὰ δαίξῃ κάποιον ἐνδιαφέρο, γιὰ νὰ μὴ κινήσῃ τὴς ὑποψίες.

Βρῆκε τὸ ἱερόθεο τὸν Πρόεδρο τῆς Δημογεροντίας Βάμου καὶ τοῦ εἶπε τὴς καταγγελίας τῶν Τούρκων γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς συγκεντρώσεως καὶ ὅτι θὰ ζητοῦσε ἀπὸ τὸ Γιάννη Φραντζεσκᾶκη ἐξηγήσεις, ἀλλ' αὐτὸ νὰ μὴ τοὺς φοβῆσῃ, γιὰτί θὰ τὸ ἔκανε γιὰ τοὺς τύπους.

Τὴν Παρασκευῆ, ἐνῶ οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ προύχοντες, κατὰ τὰ καθιερωμένα, συναθροισμένοι χαιρετοῦσαν τὸν Πασσᾶ, ὁ Σαρτίνσκυ παρατήρησε δριμύτατα τὸν Φραντζεσκᾶκη γιὰ τὴν συγκέντρωση ποὺ ἐτοίμαζε μὲ τὴν δικαιολογία τὸ μυστήριον τῆς βαπτίσεως. Ὁ Φραντζεσκᾶκης δικαιολογήθηκε. Ὁ χότζας Ἐμὶν Δρακάκης πῆρε τὸ μέρος τοῦ Φραντζεσκᾶκη.

— «Δὲν μπορεῖ, Πασσᾶ μου, ὁ Φραντζεσκᾶκης νὰ ἀπαγορέψῃ στὸν οὐντεκνο νὰ φέρῃ ἄσους καλεσμένους θέλει», εἶπε ὁ χότζας.

Ὁ Πασσᾶς πείσθηκε.

Τὴν ἐπομένη μέρα τῆς βαπτίσεως, τὴν Κυριακῆ, οἱ καλεσμένοι (μεταξὺ τῶν ὀποιῶν ἦταν ὁ Κ. Μητσοτάκης, ὁ Μενεγίδης καὶ οἱ Νικόλ. καὶ Κωνστ. Στεφανίδες), μεταβαίνουν στὸ Φρᾶ καὶ ὑψώνουν τὴ σημαία τῆς Ἐπανάστασεως.

Ὁ Σαρτίνσκυ διαρκῶς ἐνημέρωνε τοὺς ἐπαναστάτες γιὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ καὶ εἶδεν πάντοτε τὴς ἀνάλογες οδηγίαις.

Οἱ Ἐπαναστάτες πάλι γύριζαν ὄλα τὰ χωριά. Δὲν ἔρριχναν ὅμως οὔτε μιὰ σφαῖρα, γιὰτί ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν εὐνοῦσε

τὴν Ἐπανάσταση.

Ἐξ ἄλλου ὁ Σαρτίνσκυ—Πασσᾶς γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὴς κινήσεις τῶν ἐπαναστατῶν ἐπέτυχεν καὶ τὴν Γενικὴ Διοίκησιν τῆς Κρήτης ν' ἀποσυρθοῦν τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἀπ' τοῦ Βάμου, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ἀπομόνωση ἀπὸ τὰ Χανιά. Ζήτησε ὅμως ἀπ' τοὺς Χριστιανούς νὰ μὴ τὸν ἐνοχλήσουν στὸ δρόμο καθὼς θὰ ἐφευγε μὲ τὰ στρατεύματά του.

Λέγεται ὅτι ὁ Σαρτίνσκυ, ὅταν ἐγκατέλειπε τὸ Βάμον στὴν κεντρικὴ πλατεία τοῦ χωριοῦ ἔδωκε τὰ κλειδιά τοῦ Διοικητηρίου καὶ τοῦ Εὐωνόου στὸν ὄπλαρχηγὸ τοῦ Γαβαλοχωριοῦ Κωνσταντίνον Μαλλινὸ λέγοντάς του :

— «Αὐτὰ τὰ κλειδιά εἶναι τῶν σπιτιῶν, ποὺ εἶναι ἐκεῖ πύνα. Προσέξατέ τα, γιὰτί θὰ μείνουν δικά σας. Ὁ Σουλτάνος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ πάρῃ στὴν Πόλη».

Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶχε ἀπομακρυνθῆ ὁ Τεουρκικὸς στρατός καὶ οἱ Χριστιανοὶ παράδωκαν στὴς φλόγες τὰ Δημόσια Κτίρια.

Μὰ καὶ ὅταν ὁ Σαρτίνσκυ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἔδρα του, δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπεβοηθῆ τοὺς ἐπαναστάτες. Ὅταν μάλιστα ἐπρόκειτο νὰ ὑπογραφῆ ἡ Ρωσοτουρκικὴ ἀνακωχὴ εἰς Ἅγιον Στέφανον, ὁ Σαρτίνσκυ εἰδοποίησε τὸν Γογονῆ νὰ ρίξουν μερικὸς πυροβολισμούς. Πράγμα τὸ ὁποῖον ἐγένε καὶ εἶτοι οἱ Χριστιανοὶ ἐθεωρήθησαν ὡς ὑποβοηθηθέντες τὴν Ρωστίαν.

—ο—

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀναφέρω μερικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβαιναν ὅτε νὰ τελεσθῆσθαι τὸ ἔργον τοῦ Πασσᾶ Σαρτίνσκυ.

Ὅταν ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐγκατέλειπε τὰ Χανιά ἐξ αἰτίας τῆς διακοπῆς τῶν Ρωσοτουρκικῶν σχέσεων, ὄλοι οἱ Χριστιανοὶ τὸν συνώδυσαν μέχρι τῆς ἀποβάθρας. Στὴν Πύλη τῆς παραλλῆς ὁ Πρόξενος ἐρώτησε τοὺς Χριστιανούς τί θέλουν.

Τότε ὁ Κωνσταντίνος Μητσοτάκης μῆκε στὸ Παντοπωλεῖο Κωνσταντοπούλου, πῆρε μιὰ χαρτοσακούλα, ἔγραψε πάνω «Κρήτη—Ὁργανικὸς Νόμος» καὶ τὴν ἔδωκε στὸν Πρόξενον.

Ο ΧΟΡΕΥΤΗΣ ΛΥΡΑΡΗΣ

“ΔΕΝ ΘΑΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ‘ΤΣΑ,,

Αποκλειστικότης «ΕΡΕΥΝΗΣ»

Τὴν κατωτέρω ἱστορίαν ὁφειλομένην εἰς τὸν ἔγκριτον Δικηγόρον κ. Σταύρον Χριστοδουλάκη, ἦν διηγήθη εἰς φιλικὸν κύκλον. Εἶναι ἀληθεστάτη, ἐκ τῶν συχνάκις παρομοίων διαδραματιζομένων παρὰ τῶν Γιαννιστῶν εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν. Τὸ ἐν λόγω ἐπεισόδιον συνέβη εἰς Ἐπισκοπὴν Ἀκοκορώνου.

Ἐνα ἄγριο κτύπημα τῆς πόρτας τάραξε τὸν ὕπνον τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῆς γυναῖκας του. Ποῖος εἶναι ὁ νυκτερινὸς ἐπισκέπτης ; Νᾶναι κάποιος, ποὺ καταδιώκεται καὶ ζητεῖ ἄσυλον στὴ στέγη του ;

Ἡ...

Ἀλλὰ ἕνα δεύτερον κτύπημα, δὲν ἐπέτρεψε νὰ προχωρήσῃ στὴς ὑποθέσεις του. Σηκώθηκε ὁ Μιχαὴλ καὶ ρώτησε ποῖος εἶναι.

Μιὰ φωνὴ βαρειά, σχεδὸν ἐπιτακτικὴ, ζητοῦσε ν' ἀνοίξῃ. Ἡ πόρτα ἀνοίξε καὶ στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ φάνηκαν τρεῖς ἀκαίσιες μορφές. Τρεῖς Γιαννιστῶροι, γνωστοὶ γιὰ τὴς βναυσότητες καὶ τὴς βιαοπραγίαις των.

Θέλησε νὰ διαμαρτυρηθῆ ὁ Μιχαὴλ, μὰ τὸ βλέμμα τῆς γυναικὸς του τὴν ἤρῳχε. Ἀμέσως στὸ πρόσωτό του χαράχτηκα ἕνα βίαιο χαμόγελο καὶ :

—Καλῶς τὰ παιδιά. Γυναίκα, φέρε κρασί καὶ καμμά ἐλάτ.

Οἱ Γιαννιστῶροι πῆραν τὸ κρασί καὶ διάταξαν νὰ στρωθῆ πλοῦσιο τραπέζι. Ὁ Μιχαὴλς προθυμοποιήθηκε. Τὴ νὰ κάμῃ ; Ἐσφαξε δύο ὄρνιθας καὶ οὐ λίγο ἄρχισε τὸ φαγοπότι.

Οἱ Γιαννιστῶροι ἔφαγαν καὶ ἤπιαν. Ρέχτηκαν ὅμως καὶ χορὸ. Τὴ νὰ κάμῃ ὁ Μιχαὴλς ; Ἐεσήκωσε ἀπ' τὸ

Ἀργότερα στὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ἔκανε λόγο γιὰ τὴν Κρήτη.

Σηκώθηκε ὅμως ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσσίας καὶ παρουσίασε τὴν χαρτοσακούλα ποὺ ὁ Μητσοτάκης εἶχε δώσει στὸν Πρόξενον τῆς Ρωσσίας.

Στὴ συζήτησιν, ποὺ ἀκολούθησε, ὁ Ρώσος ἀντιπρόσωπος ὑπεστήριξε ὅτι ἡ Κρήτη ἔλαβε ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν Ρωσοτουρκικὸν Πόλεμον καὶ ὅτι ἡ Κρήτη διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἐντελῶς ἀνέλπιστο.

Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου παρεχώρησε τὸν Ὁργανικὸν Νόμον στὴν Κρήτη.

ΑΝΤ. ΜΠΟΡΤΟΛΗΣ

γειτονικὸ σπῆτι τὸν Ἀναγνώστη τὸ λυράρη. Τὸ τραγοῦδι καὶ ἡ μουσικὴ τῆς λύρας ἀντηχοῦσε στὸ χωριὸ τῆς νυκτερινῆς ὥρας.

Μιὰ στιγμὴ εἰς Γιαννιστῶροι φώναξαν :

— Χόρεψε κι' ἐσὺ Ἀναγνώστη. Τὸ θέλομε.

Ἦταν δυνατό ὅμως νὰ χορεύῃ ὁ λυράρης ; Ποῖος θὰ ἔπαιζε τὴ λύρα ; Μὰ ἔλα ποὺ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν Γιαννιστῶρων εἶναι διαταγῆ!

Θέλοντας καὶ μὴ λοιπὸν ὁ Ἀναγνώστης ὁ λυράρης ἔσπρωξε τὸ χορδὸν, ἐνῶ συγχρόνως ἔπαιζε τὸ λυράκι τραγουδώντας οὐ σκοπὸ μαντινάδας γιὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῆ :

Δὲν θάναι πάντα 'τσά. Δὲν θάναι πάντα 'τσά κτλ.

Καὶ πράγματι. Σὲ λίγα χρόνια ὁ Πασσᾶς Πιναγάρης βγήκε ἀπ' τὸ δίκην του.

Ἐξωλόθερεψε τοὺς Γιαννιστῶρους !

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΘ

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ

ΑΛΗΔΑΚΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΜΑΛΙΝΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς Α' σελίδος)

Ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος ἐξετίμησε πολὺ τὸ δοξασιὸν τοῦ παλληκαρίου τοῦ Ἀποκορώνου, καὶ ὁ ἀείμνηστος συναγωνιστῆς του Μανουῆλος Κούνδουρος δὲν ἀπέφευγε νὰ μιλή μὲ θαυμασμὸ γι' αὐτόν.

Ὁ Κωνσταντίνος Μαλλινὸς πέθανε τὴν 2 Σεπτεμβρίου τοῦ 1913 καὶ κηδεύθηκε δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ μὲ στρατιωτικὰς τιμὰς.

Στὸ γηρασμένο πιά πρόσωπο τοῦ νεκροῦ ἤρωος ἦταν χαραγμένο ἕνα χαμόγελο. Ἡ ἱκνοποίησις του ποὺ ἔφτασε νὰ δῆ τὴν ἀγαπημένην του Κρήτην ἐλεύθερη καὶ ἐνωμένην στὴ μητέρα Ἑλλάδα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΠΟΡΤΟΛΗΣ